

Ontwikkeling en betrouwbaarheid van een risicotaxatie-instrument Seksueel Grensoverschrijdend Gedrag

Cora Bartelink
Karin Eijgenraam
Klaas Kooijman
Saskia Daru (Movisie)
Willemijn van Gastel

Nederlands Jeugdinstituut
2014

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Het getoetste instrument in het kort	6
3. Onderzoeksvraag en methode	7
3.1 Onderzoeksvraag	7
3.2 Methode	7
Ontwikkeling van vignetten	7
Analyses	7
4. Resultaten	9
4.1 Resultaten op hoofdlijnen	9
4.2 Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid	9
4.3 Beoordeling kwaliteit instrument	13
4.4. Opmerkingen respondenten over het instrument	13
Opmerkingen bij de onderdelen ‘Voorgeschiedenis en huidige situatie’ en ‘Risicotaxatie’	14
Opmerkingen bij het onderdeel ‘Beslissen over hulp’	15
Opmerkingen bij het onderdeel ‘Instelling’	15
5. Conclusie en aanbevelingen	16
5.1 Conclusies	16
5.2 Aanbevelingen:	18
Bijlage 1. Deelnemende organisaties	20
Bijlage 2. Het getoetste instrument en toelichting	21
Bijlage 3. Vignetten	31
Bijlage 4 Resultaten per casus	37

1. Inleiding

In opdracht van de ministers voor Jeugd en Gezin en van Justitie heeft de commissie-Samson onderzoek gedaan naar seksueel misbruik van jeugdigen in residentiële instellingen en pleegzorg (Commissie-Samson, 2012). De commissie concludeert dat jeugdigen in residentiële instellingen twee keer zo vaak het slachtoffer zijn van seksueel misbruik dan thuiswonende jeugdigen. Veel jeugdigen in instellingen en pleeggezinnen zijn bovendien voorafgaand aan hun plaatsing al getuige geweest van ongezonde uitingen van seksualiteit en zijn soms ook seksueel misbruikt. In het onderzoek komen verschillende factoren naar voren die het risico vergroten, met name voor jeugdigen met een licht verstandelijke beperking (driemaal zo groot risico) en voor meisjes (tweemaal zo hoog risico).

In meer dan de helft van de gevallen zijn de daders leeftijdgenoten (meestal groepsgenoten of pleegbroer), twee derde van deze plegers was eerder zelf slachtoffer van seksueel misbruik. Zowel de volwassen als de minderjarige plegers zijn in hoofdzaak man; opvallend is wel dat in een substantieel deel van de gevallen een vrouwelijke pleger (mede)betrokken was. Bij de volwassen plegers gaat het vaak om gelegenheidsdaders die opportunistisch gebruikmaken van de situatie.

De commissie stelt vast dat jeugdigen die in jeugdzorginstellingen worden geplaatst, onvoldoende beschermd worden tegen seksueel misbruik en doet aanbevelingen met betrekking tot o.a. professionalisering en de zorg rond het kind. Een van de aanbevelingen door de commissie heeft betrekking op het doen van een grondige risico-inventarisatie bij de plaatsing van een jeugdige op grond van beschikbare informatie over de voorgeschiedenis en problematiek van de jeugdige, zodat de jeugdige in een passende omgeving geplaatst kan worden. Daarnaast heeft dit tot doel zicht te krijgen op de mogelijk aanwezige effecten van een belaste voorgeschiedenis en de wenselijkheid van eventuele hulpverlening ter verwerking daarvan.

Maatregelen om misbruik te signaleren en te voorkomen

Om de aanbevelingen van de commissie-Samson om te kunnen zetten in maatregelen, stelde Jeugdzorg Nederland een onafhankelijke commissie in: de Commissie Voorkomen Seksueel Misbruik in de Jeugdzorg, onder voorzitterschap van André Rouvoet (Commissie-Rouvoet, 2013). Deze commissie kreeg de opdracht een kwaliteitskader voor het voorkomen van seksueel misbruik de jeugdzorg te beoordelen en vast te stellen. Bij de aanbeveling van de commissie-Samson met betrekking tot het doen van een risico-inventarisatie bij de plaatsing van een jeugdige, stelt de Commissie Rouvoet dat goed zicht hebben op en rekening houden met de voorgeschiedenis en problematiek van seksueel grensoverschrijdend gedrag van de jeugdige van belang is bij het bieden van de hulp ter voorkoming van nieuw misbruik (hertraumatisering) en bij verwerking van het misbruik dat kan hebben plaatsgevonden. Daarom is het belangrijk dat de dagelijkse begeleiders van jeugdigen – groepsleiders of pleegouders – op de hoogte zijn van de voorgeschiedenis en problematiek, zonder dat hierop teveel de focus wordt gelegd, waardoor de balans in de hulpverlening wordt verstoord. Om de aanbeveling te kunnen realiseren dient het volgende gedaan te worden volgens de commissie: “In de risico-inventarisatie voor de jeugdige is informatie opgenomen over de seksuele ontwikkeling van de jeugdige, gericht op vertonen of slachtoffer worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag, alsmede – indien van toepassing- de motivatie voor de keuze voor de leef- en behandelgroep.”

In het kwaliteitskader werd een overzicht opgenomen welke hulpmiddelen worden gebruikt om seksueel misbruik te signaleren en te voorkomen. Dit overzicht bleek echter te weinig houvast te geven voor

jeugdzorginstellingen om een weloverwogen keuze te maken. In een nader onderzoek bleek echter dat bestaande instrumenten voor risico-inventarisatie een bredere insteek hebben en niet of nauwelijks inzoomen op mogelijke risico's van de jeugdigen op seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit betekent dat er op dit moment geen instrument beschikbaar is dat geschikt is voor het beoordelen van mogelijke risico's op seksueel misbruik of seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Ontwikkeling van een risicotaxatie-instrument seksueel misbruik

Naar aanleiding van deze uitkomst heeft Jeugdzorg Nederland aan het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) gevraagd een instrument te ontwikkelen dat jeugdzorgwerkers kan helpen het risico op seksueel overschrijdend gedrag in te schatten. Omdat de LIRIK in de jeugdzorg standaard wordt gebruikt voor het inschatten van de veiligheid van de jeugdige, heeft het de voorkeur van Jeugdzorg Nederland dat het instrument aansluit op de LIRIK, maar wel zelfstandig bruikbaar is voor instellingen die niet met de LIRIK of met andere instrumenten werken.

Het NJi heeft deze opdracht uitgevoerd in de periode april – augustus 2014. Financiering voor dit project is versterkt door het ministerie van VWS.

Beoogde resultaten en producten

Als eindproduct van dit project wordt een instrument (formulier en handleiding) opgeleverd dat bedoeld is om het risico op seksueel misbruik te beoordelen.

Hierbij wordt een aantal uitgangspunten gehanteerd, waaronder:

- het instrument is te gebruiken als zelfstandig instrument, dat indien mogelijk aansluit op de systematiek en principes van de LIRIK;
- het instrument is te gebruiken door HBO-opgeleiden in de jeugdzorg;
- het instrument is getoetst op bruikbaarheid in de praktijk en op interbeoordelaarsbetrouwbaarheid;
- het instrument moet ook geschikt zijn voor de LVB doelgroep (jeugd);
- bij de ontwikkeling van dit instrument pogen we de mate van mate van risico te koppelen aan te nemen maatregelen.

Uitvoering

Het project is uitgevoerd in twee fasen:

1. Het ontwikkelen van een eerste werkversie van het instrument die in de praktijk is uitgetoetst en is getoetst op bruikbaarheid en vervolgens is bijgesteld op basis van feedback door deskundigen uit de praktijk. Hiertoe zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd:
 - Literatuurresearch en eerste ontwerp .
 - Consultatie van experts in een bijeenkomst d.d. 27 mei 2014.
2. Toetsing op bruikbaarheid en face validiteit.
 - Een bijeenkomst met een groep van 14 jeugdzorgwerkers heeft plaatsgevonden op 1 juli 2014, waar het concept-instrument aan de hand van een fictieve casus is getoetst en vervolgens feedback is verkregen. Over het algemeen waren de jeugdzorgwerkers positief over de totale opzet, inhoud en methode van het voorgelegde instrument. Ook de vormgeving sprak aan en werd als duidelijk ervaren. Wel waren er nog diverse detailsuggesties over de inhoud, bepaalde termen en de plaats en

tijd van inzet van het instrument. Op basis van de feedback uit deze bijeenkomst is de conceptversie en toelichting bijgesteld.

- De bijgestelde versie is vervolgens door 43 jeugdzorgwerkers (zie bijlage 1 voor de deelnemende organisaties) getoetst op betrouwbaarheid. De hoofdlijnen van het getoetste instrument worden beschreven in hoofdstuk 2, de complete getoetste versie is te vinden in bijlage 2.

De vraagstelling en methode van deze betrouwbaarheidstoets komen in hoofdstuk 3 van dit rapport aan de orde. Van de resultaten wordt in hoofdstuk 4 uitgebreid verslag gedaan. Op basis van de resultaten van de toets hebben wij het instrument nogmaals aangepast.

In hoofdstuk 5 geven wij conclusies, beschrijven we de laatste aangebrachte veranderingen aan het instrument en de toelichting, en doen wij aanbevelingen voor verder ontwikkeling, vervolgonderzoek en implementatie van het instrument.

2. Het getoetste instrument in het kort

Het getoetste instrument bevat verschillende onderdelen:

1. Een beknopte toelichting
 2. De vragenlijst risicotaxatie seksueel grensoverschrijdend gedrag, met als onderdelen:
 1. **Voorgeschiedenis en huidige situatie**
 - A. Indicatoren dat de jeugdige seksueel misbruik heeft meegemaakt
 - (1) Aangetoond seksueel misbruik in het verleden
 - (2) Jeugdige vertoont signalen van seksueel misbruik
 - B. Indicatoren dat de jeugdige seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoont/vertoond heeft
 2. **Risicotaxatie**
 - A. Risico dat de jeugdige seksueel misbruikt wordt
 - (1) Beste voorspeller: eerder seksueel misbruik (aangetoond en signalen)
 - (2) 2 risicofactoren die de kans op het meemaken van seksueel misbruik vergroten
 - (3) Aanvullende risicofactoren bij mogelijk of aangetoond seksueel misbruik
 - (4) Wat kan er geburen?
 - (5) Beschermende factoren voor slachtofferschap bij de jeugdige
 - (6) Conclusies risico's voor de jeugdige
 - B. Risico dat de jeugdige seksueel grensoverschrijdend gedrag zal gaan vertonen
 - (1) Beste voorspeller: eerder gepleegd seksueel misbruik (aangetoond en signalen)
 - (2) Risicofactoren die de kans op het vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag vergroten
 - (3) Aanvullende risicofactoren bij mogelijk of aangetoond seksueel grensoverschrijdend gedrag
 - (4) Wat kan er gebeuren?
 - (5) Beschermende factoren voor vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij de jeugdige
 - (6) Conclusie risico's voor de jeugdige
 3. Beslissen over hulp
 - A. Overwegingen bij de voorgeschiedenis van de jeugdige
 - B. Overwegingen bij plaatsing jeugdige bij verhoogd risico slachtoffer van seksueel misbruik te worden
 - C. Overwegingen bij plaatsing jeugdige bij verhoogd risico seksueel grensoverschrijdend gedrag te vertonen
- De Checklist Risicotaxatie seksueel grensoverschrijdend gedrag (INSTELLING). Deze lijst is bedoeld om risico's op seksueel grensoverschrijdend gedrag in de instelling zelf in beeld te brengen en hierop acties te kunnen bepalen. Het is niet de bedoeling om bij elke plaatsing van een jeugdige deze lijst opnieuw in te vullen.

Voor het volledige getoetste instrument zie bijlage 2.

3. Onderzoeksvraag en methode

3.1 Onderzoeksvraag

De onderzoeksvraag is: In hoeverre stemmen jeugdzorgwerkers overeen in hun oordeel over het risico op seksueel misbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag wanneer zij gebruik maken van het risicotaxatie instrument Seksueel Grensoverschrijdend gedrag (SGOG)?

3.2 Methode

Om te onderzoeken of jeugdzorgwerkers het eens zijn over het risico op seksueel misbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag met het risicotaxatie-instrument SGOG zijn 63 jeugdzorgwerkers benaderd om vijf fictieve zaken (vignetten) te beoordelen. De jeugdzorgwerkers hebben voor elk van de vijf vignetten het risicotaxatie-instrument SGOG ingevuld.

De respondenten hebben de vignetten via de mail toegestuurd gekregen, waarin ook een link naar het internetformulier was opgenomen waarmee ze het instrument voor de vignetten konden invullen. De onderzoekers hebben in de mail met toelichting over het onderzoek ook het instrument zelf en de toelichting daarop meegestuurd. De jeugdzorgwerkers zijn niet vooraf geïnstrueerd over het instrument.

Ontwikkeling van vignetten

De vignetten zijn gebaseerd op dossiers van een aantal jeugdzorginstellingen. De vignetten bevatten een intakeverslag, ingevulde ASEBA-vragenlijsten, LIRIK en STEP.

De vignetten varieerden in de leeftijd en sekse van de jeugdige en de aard en ernst van de problematiek.

Analyses

De ingevulde internetformulieren zijn als Excelbestand gedownload vanuit Formdesk. Vervolgens zijn de verzamelde gegevens geïmporteerd in SPSS, gecontroleerd op fouten en opgeschoond. De onderzoekers hebben de overeenstemming over de kernvragen van het instrument berekend. De kernvragen zijn:

A. seksueel misbruik

1. Seksueel misbruik van de jeugdige is aangetoond (antwoordcategorieën: ja, nee, onbekend)
2. Zijn er signalen dat de jeugdige seksueel misbruikt is? (antwoordcategorieën: veel, enkele, geen, onbekend)
3. Zijn er risicofactoren die de kans vergroten dat de jeugdige seksueel misbruikt wordt? (antwoordcategorieën: veel, enkele, geen, onbekend)
4. Zijn er beschermende factoren die de kans op seksueel misbruikt worden verkleinen? (antwoordcategorieën: veel, enkele, geen, onbekend)
5. Risico dat de jeugdige seksueel misbruikt wordt op dit moment is (schaal 1 – 5)
6. Risico dat de jeugdige seksueel misbruikt wordt bij voorziene veranderingen in de nabije toekomst is (schaal 1 – 5)

B. seksueel grensoverschrijdend gedrag

7. Eerdere aanklachten, arrestaties en/of veroordelingen voor seksueel geweld (antwoordcategorieën: ja, nee, onbekend)

8. Observatie van professionals van ernstig grensoverschrijdend gedrag of informatie daarover van ouders of jeugdige zelf (antwoordcategorieën: ja, nee, onbekend)
9. Zijn er signalen dat de jeugdige seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoont/heeft vertoond? (antwoordcategorieën: veel, enkele, geen, onbekend)
10. Zijn er risicofactoren die de kans op het vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag vergroten? (antwoordcategorieën: veel, enkele, geen, onbekend)
11. Zijn er beschermende factoren die de kans op het vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag verkleinen? (antwoordcategorieën: veel, enkele, geen, onbekend)
12. Risico op het plegen van seksueel misbruik op dit moment is (schaal 1 – 5)
13. Risico op het plegen van seksueel misbruik bij voorziene veranderingen in de nabije toekomst is (schaal 1 – 5)

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de kernvragen is getoetst met de Intraclass Correlatie Coëfficiënt (ICC). Deze maat voor interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is geschikt voor onderzoeken waarin meer dan twee personen hetzelfde vignet beoordelen en antwoordcategorieën van minimaal ordinaal meetniveau zijn (Shrout & Fleiss, 1979).

Er zijn geen internationale afspraken over de interpretatie van de hoogte van de overeenstemming. Enkele auteurs (o.a. Cohen, 1960; Landis & Koch, 1977) hebben wel een kwalificatie eraan gegeven.

Kwalificatie	Overeenstemming	
	Percentage	ICC
Slecht	0 – 40	-1.00 - .30
Matig	41 – 60	.31 - .50
Redelijk	61 – 80	.51 - .70
Goed	81 of hoger	.71 – 1.00

4. Resultaten

In totaal hebben 43 respondenten aan het onderzoek meegewerkt, waarvan 38 vrouwen en 5 mannen. De respondenten waren gemiddeld 39,3 jaar oud (variërend van 22 tot 62 jaar; standaardafwijking 11,0 jaar) en hadden gemiddeld 10,6 jaar werkervaring in de jeugdzorg en/of jeugdbescherming (variërend van 1 tot 40 jaar; standaardafwijking 7,8 jaar).

De respondenten waren werkzaam bij Bureaus Jeugdzorg (12 respondenten) en jeugdzorgaanbieders (31 respondenten; zie bijlage 1).

4.1 Resultaten op hooflijnen

In bijlage 4 (tabel 1 en 2) zijn voor alle vijf casusvignetten de resultaten beschreven in tabellen met frequenties en bijbehorende percentages.

Zoals vermeld in paragraaf 3.2 zijn de resultaten geanalyseerd op 13 kernvragen met betrekking tot risicotaxatie die in het instrument aan de orde komen: zes kernvragen over het risico dat de jeugdige seksueel misbruikt wordt en zeven kernvragen over het risico dat de jeugdige seksueel grensoverschrijdend gedrag zal gaan vertonen. Deze gegevens zijn vervolgens gebruikt voor het berekenen van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. De resultaten hiervan worden uitgebreid beschreven in paragraaf 4.2.

Daarnaast zijn per casus de gegevens geanalyseerd van het onderdeel van het instrument betreffende *Beslissen over hulp* (zie voor de frequentietabellen per casus bijlage 4, tabel 3). Deze gegevens hebben wij niet nader geanalyseerd op interbeoordelaarsbetrouwbaarheid, aangezien dit onderdeel niet bedoeld was voor de risicotaxatie, maar vooral als hulpmiddel voor de professional om bij bepaalde uitkomsten van de risicotaxatie bepaalde interventies en handelingen te overwegen.

Uit de reacties van de respondenten op dit deel van het instrument kunnen we afleiden dat voor hen vaak onvoldoende duidelijk was dat hun antwoorden op dit laatste deel voortvloeiden uit hun eerdere conclusies over risico op seksueel misbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Er waren duidelijke inconsistenties tussen ingeschatte risico's en maatregelen die men wilde treffen. Zo concludeerde een meerderheid van de respondenten in een bepaalde casus dat er seksueel grensoverschrijdend gedrag geconstateerd was op basis van observatie door professionals of informatie van ouders en jeugdige, maar vinkte men dit niet aan bij het vragenlijst-onderdeel *Beslissen over hulp*.

Tenslotte is aan de respondenten gevraagd een korte beoordeling van de kwaliteit van het totale instrument te geven. Gevraagd werd met name een oordeel te geven over: volledigheid, relevantie, bruikbaarheid en invulgemak. De resultaten worden paragraaf 4.3 gerapporteerd.

4.2 Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid

Bij een aantal kernvragen hadden respondenten de mogelijkheid om “onbekend” aan te geven. Deze antwoordcategorie is aan het instrument toegevoegd omdat dit een reden kan zijn voor verder onderzoek of navraag door de jeugdzorgwerker, waarna de risicotaxatie bijgesteld wordt en alsnog een duidelijk oordeel geveld wordt over de aanwezigheid van mogelijke risico's op seksueel misbruik en/of seksueel grensoverschrijdend gedrag. Voor het onderzoek naar de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid heeft de

categorie ‘onbekend’ deze meerwaarde niet, bovendien vertroebelt deze categorie het zicht op het uiteindelijke oordeel over het risico op seksueel misbruik en/of seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daarom zijn in de analyses van de ICC alleen de “echte” oordelen meegenomen (antwoorden “ja/nee”, “veel/enkele/geen” en schaalvragen).

Minimaal 26 en maximaal 36 respondenten gaven per kernvraag hun oordeel. In onderstaande tabel zijn de ICC en de betekenis daarvan opgenomen.

Tabel 1. Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en betekenis daarvan.

Kernvraag	ICC	betekenis
<i>Risicotaxatie seksueel misbruik</i>		
Seksueel misbruik aangetoond (ja/nee)	.91	Goed
Aantal signalen (veel/enkele/geen)	.31	Matig
Aantal risicofactoren (veel/enkele/geen)	.35	Matig
Aantal beschermende factoren (veel/enkele/gen)	.46	Matig
Risico op seksueel misbruik nu (1-5)	.69	Redelijk
Risico op seksueel misbruik toekomst (1-5)	.47	Matig
<i>Risicotaxatie seksueel grensoverschrijdend gedrag</i>		
Eerdere aanklachten, arrestaties en/of veroordelingen (ja/nee)	.64	Redelijk
Observatie grensoverschrijdend gedrag (ja/nee)	.31	Matig
Aantal signalen (veel/enkele/geen)	.57	Matig
Risicofactoren (veel/enkele/geen)	.42	Matig
Beschermende factoren (veel/enkele/geen)	.47	Matig
Risico op grensoverschrijdend gedrag nu (1-5)	.62	Redelijk
Risico op grensoverschrijdend gedrag toekomst (1-5)	.58	Matig

Een korte bespreking van deze resultaten, mogelijke verklaringen en de betekenis.

Risicotaxatie seksueel misbruik

- De overeenstemming over de vraag of seksueel misbruik is aangetoond is goed. Aangetoond seksueel misbruik is een sterke voorspeller voor toekomstig misbruik, dus dat hierover veel overeenstemming is, is een positieve bevinding. De bevinding is niet verbazend, aangezien het hier gaat om feitelijke informatie die respondenten terug zouden moeten kunnen vinden in een dossier.
- De overeenstemming over de hoeveelheid waargenomen signalen van eerder of huidig seksueel misbruik is matig. Hierbij kan een rol spelen dat wat voor de ene respondent ‘veel’ is, door de ander als ‘enkele’ wordt benoemd. Uit onze eerste analyse was niet op te maken of hier sprake is van matige overeenstemming wat betreft aantallen en soorten signalen (op itemniveau) of dat het hier gaat om een verschil in opvatting over de termen ‘veel’ en ‘enkele’.
- Om nader licht op deze vraag te werpen is voor de signalen van seksueel misbruik (vragenlijst-onderdeel 1A) per casus een nadere analyse op itemniveau gemaakt (zie bijlage 4, tabel 4). Daaruit blijkt weinig overeenstemming tussen de respondenten. Zij verschillen van mening of een signaal niet aanwezig is (‘nee’) of dat het ‘onbekend’ is. Het lijkt erop dat er verwarring bestaat over wanneer

je 'nee' als antwoord geeft en wanneer 'onbekend'. De toelichting op het instrument moet hier expliciete uitleg over bieden. Respondenten scoren slechts een enkele keer dat een signaal aanwezig is ('ja'). Maar bij alle vijf de casussen en bij de meeste items verschillen respondenten over de vraag of een signaal nu wel ('ja') of niet aanwezig is ('nee'/'onbekend').

- De overeenstemming over de hoeveelheid waargenomen risicofactoren en beschermende factoren voor risico op meemaken van seksueel misbruik is eveneens matig. Hierbij speelt dezelfde vraag als bij het voorgenoemde punt: onduidelijk is of hier sprake is van matige overeenstemming over gescoorde risico- en beschermende factoren, of dat het vooral gaat om matige overeenstemming over de categorieën 'veel' en 'enkele'. Ook hier zal nadere analyse op itemniveau hierover meer informatie kunnen geven.

Risicotaxatie vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag

- De overeenstemming over de vraag naar eerdere aanklachten, arrestaties en/of veroordelingen is redelijk. Dit is niet verbazend gezien het feit dat dit vrij feitelijke informatie betreft.
- De overeenstemming over het item 'Observatie van professionals van ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag of informatie daarover van ouders of jeugdige' is matig. Mogelijk speelt hier een rol dat het benoemen van geobserveerd gedrag sowieso al sneller voor meerdere interpretaties vatbaar is dan feiten die al op een rijtje staan. Bovendien is er wellicht in de praktijk ook minder overeenstemming over wat seksueel grensoverschrijdend gedrag is en wat niet. In de toelichting kan extra aandacht geschonken worden aan het feit dat het bij dit item gaat om feitelijke informatie of een collega (eerdere observaties) dan wel dat ouders of jeugdige zelf hierover uitspraken heeft gedaan.
- De overeenstemming over waargenomen signalen, risicofactoren en beschermende factoren is matig. Hier doet zich dezelfde discussie voor als ook hierboven bij risico op meemaken van seksueel misbruik is beschreven. De vraag is of hier sprake is van matige overeenstemming tussen beoordelaars over aantallen en soorten/specifieke geconstateerde signalen, risico- en beschermende factoren, of dat het vooral gaat om gebrek aan overeenstemming over de categorieën 'veel' en 'enkele'. Nadere analyse op itemniveau kan hierover uitsluitsel geven.
- De overeenstemming over de inschatting van het risico op het vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag op dit moment is redelijk. De overeenstemming over de inschatting van het risico op seksueel misbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag in de toekomst is matig. Bij dit laatste speelt waarschijnlijk een rol dat het inschatten van risico's op basis van mogelijke of voorziene veranderingen in de toekomst sneller tot verschillen in beoordeling zal leiden dan het inschatten van risico op dit moment.

Voorlopige conclusie is dat het instrument voldoende betrouwbaar (goed of redelijk) is op de volgende aspecten:

- aangetoond seksueel misbruik
- concluderende vraag: risico dat de jeugdige seksueel misbruikt wordt op dit moment
- concluderende vraag: risico dat de jeugdige op het plegen van seksueel misbruik op dit moment

Dit zijn belangrijke positieve uitkomsten, zeker wat betreft de beide algemeen concluderende vragen. Deze vormen tenslotte het sluitstuk van de gehele risicotaxatie. We zien overigens dat overeenstemming over het

inschatten van het risico afneemt van ‘redelijk’ naar ‘matig’ als de inschatting betrekking heeft op situaties in de verdere toekomst.

Op andere onderdelen zien we de score ‘matig’ betrouwbaar. Dit betreft de volgende aspecten:

- hoeveelheid signalen (van seksueel misbruik meemaken/hebben meegemaakt en van grensoverschrijdend gedrag vertonen/hebben vertoond)
- observatie van professionals van grensoverschrijdend gedrag of informatie daarover van ouders of jeugdige
- hoeveelheid risico- en beschermende factoren (voor meemaken seksueel misbruik en voor vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag).

Omdat niet duidelijk is waardoor deze onderdelen ‘matig’ scoren, is nadere analyse van de gegevens uit de toets noodzakelijk. Deze noodzaak lichten we hieronder toe.

Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is op (minstens) drie niveaus te beoordelen:

1. De overeenstemming over de *aanwezigheid van specifieke signalen/factoren* (bijv. 80% van de respondenten zegt dat signaal x aanwezig is)
2. De overeenstemming over het *absolute aantal aanwezige signalen/factoren*. Bijv. bij seksueel misbruik staan 32 signalen. De ene respondent scoort er misschien maar 2, terwijl een ander er 30 scoort. Of ze scoren bijna allemaal rond de 10 (in dat laatste geval zou de overeenstemming over het aantal signalen hoog zijn).
3. De overeenstemming over de *hoeveelheid signalen/factoren*: zijn het er veel of enkele.

Bij de eerste twee niveaus is te verwachten dat bij een goed instrument de overeenstemming hoog is: mensen scoren veel dezelfde signalen en ook het aantal signalen ligt niet ver uit elkaar. Bij het derde niveau zou je grotere verschillen gaan verwachten: want wat vind je veel en wat weinig? Twee respondenten die precies dezelfde signalen hebben gescoord (en ook hetzelfde aantal), kunnen bij de vraag over de hoeveelheid toch een verschillend oordeel geven: dus de één vindt 10 signalen ‘veel’ en de ander vindt 10 signalen ‘enkele’. Hier kun je dus grote verschillen gaan zien (en dus een lage betrouwbaarheid), terwijl bij de eerste twee niveaus de betrouwbaarheid hoog kan zijn.

In onze analyse hebben wij echter alleen het derde niveau gemeten. Dit is een belangrijk niveau, want voor het inschatten van het risico moet de jeugdzorgwerker juist de beoordeling op dat derde niveau kunnen maken: betekenen deze signalen (en het aantal signalen) nu dat er een hoog risico is. Maar wanneer bij de analyses blijkt dat de betrouwbaarheid soms aan de lage kant is, is van belang te weten op welk niveau het ‘mis’ is gegaan. Dan zijn extra analyses nodig op het eerste en/of tweede niveau.

1. Op het eerste niveau: sommige items zijn niet duidelijk of concreet genoeg (in het casusvignet of in het instrument) en daardoor is de overeenstemming laag. Als bekend is om welke items het gaat, kan men die aanpassen of verwijderen/vervangen, of de invulinstructie verbeteren.
2. Op het tweede niveau: hangt nauw samen met hierboven. Als de betrouwbaarheid op het eerste niveau hoog is, zal die op het tweede niveau ook hoog zijn. Maar als die op het eerste niveau matig is, kan die op het tweede niveau toch hoger zijn: iedereen ziet andere signalen (aard), maar komt toch min op meer op hetzelfde aantal signalen uit (ernst). Als op dit niveau de betrouwbaarheid laag is, moet eveneens iets aan de formulering van de items gedaan worden.
3. Op het derde niveau: er is weinig overeenstemming over wat ‘veel’ en ‘weinig’ is. In dat geval moeten de termen ‘enkele’ en ‘veel’ preciezer worden geoperationaliseerd.

Zoals we hierboven beschreven bleek uit een nadere analyse van de antwoorden op het vragenlijst-onderdeel ‘Jeugdige vertoont signalen van seksueel misbruik’ dat op het eerste (item)niveau al matige overeenstemming bestond op met name het punt of een niet-aanwezig signaal als ‘nee’ of als ‘onbekend’ moest worden gescoord. Dit is de reden dat we de invulinstructie in de Toelichting zullen aanscherpen.

4.3 Beoordeling kwaliteit instrument

Respondenten gaven op een schaal van 1 tot 5 een beoordeling over hun tevredenheid over de volledigheid, relevantie, bruikbaarheid en het invulgemak van het instrument. De volledigheid, relevantie en bruikbaarheid zijn voldoende tot goed. Het invulgemak beoordelen de respondenten als slecht tot voldoende (zie tabel 2). Dit laatste punt kan naar onze inschatting zeker te maken hebben met het feit dat we voor deze toets gebruik hebben gemaakt van een digitale versie van het instrument. Gezien de korte tijd om dit digitale formulier te maken was het niet mogelijk de meest optimale lay-out te maken. Het oorspronkelijke instrument zoals dat ‘op papier’ staat ziet er aanzienlijk overzichtelijker, toegankelijker en aantrekkelijker uit. Wij verwachten dat het invulgemak in de oorspronkelijke versie dus hoger zal worden gewaardeerd. Dit wordt overigens onderschreven door de positieve opmerkingen over de lay-out tijdens de eerdere bruikbaarheidstoets die wij onder 14 jeugdzorgwerkers hebben uitgevoerd.

Tabel 2. Tevredenheid over het instrument.

Variabele	Gemiddelde	Standaardafwijking
Volledigheid	3,64	0,64
Relevantie	3,81	0,62
Bruikbaarheid	3,33	0,89
Invulgemak	2,72	0,81

Ook hebben de respondenten de Checklist Risicotaxatie seksueel grensoverschrijdend gedrag (INSTELLING) (zie hoofdstuk 2) op volledigheid, relevantie, bruikbaarheid en invulgemak beoordeeld. Respondenten gaven op een schaal van 1 tot 5 een beoordeling over hun tevredenheid over de volledigheid, relevantie, bruikbaarheid en het invulgemak van de checklist. De volledigheid, relevantie, bruikbaarheid en het invulgemak zijn voldoende tot goed (zie tabel 3).

Tabel 3. Tevredenheid over instellingschecklist.

Variabele	Gemiddelde	Standaardafwijking
Volledigheid	3,44	0,77
Relevantie	3,69	0,71
Bruikbaarheid	3,42	0,73
Invulgemak	3,56	0,69

4.4. Opmerkingen respondenten over het instrument

Opmerkingen bij de onderdelen ‘Voorgeschiedenis en huidige situatie’ en ‘Risicotaxatie’

Negentien respondenten hebben gebruik gemaakt van de mogelijkheid om vragen en opmerkingen over het instrument te plaatsen.

Enkele respondenten vonden het lastig om op basis van de informatie in de casusbeschrijving een inschatting met behulp van het instrument te maken. Men vond de casusinformatie soms te summier ten opzichte van de vele items die in de vragenlijst aan de orde komen. Ook het feit dat het om een fictieve casus gaat vonden sommigen lastig: ‘Als je de casus zelf kent, is het makkelijker om een oordeel te vormen’. Zij moesten derhalve vaak als antwoord ‘onbekend’ invullen, of men had het gevoel dat er te veel ruimte was voor eigen interpretatie. Dat leverde dilemma’s op voor het trekken van conclusies in de samenvattende kernvragen. ‘Je wil niet te snel conclusies trekken op basis van een korte casusbeschrijving’. Dit gold met name voor het vragenlijstonderdeel Risicotaxatie, waar vragen gesteld worden over wat er kan gebeuren (mogelijke risico’s) en over de ernst van verwachte gevolgen voor de jeugdige. Zeer waarschijnlijk zijn deze vragen makkelijker te beantwoorden naarmate men de casus in de praktijk beter kent en meer gedetailleerde informatie over de jeugdige beschikbaar heeft.

Een aantal respondenten merkt op dat het instrument zeer volledig is, maar dat het daardoor ook erg lang is en daardoor veel invultijd vraagt. Andere respondenten waren daarentegen blij met de concrete vragen over signalen en over risico- en beschermende factoren.

Tijdens de toets kostte het invullen volgens een respondent 1 uur; het is echter de vraag of dat zo lang is voor het eerste gebruik van een vragenlijst. Als men de lijst vaker gebruikt, zal de invultijd een stuk korter worden.

Een aantal respondenten heeft opmerkingen over de volgorde van de items. Het wordt soms als verwarrend ervaren dat de termen seksueel misbruik en seksueel grensoverschrijdend gedrag naast of door elkaar gebruikt worden. Verschillende keren komt terug dat ze de vragen beter gecategoriseerd zouden willen zien. Dit heeft ook te maken met de opbouw van de vragenlijst: er wordt in de onderdelen van de vragenlijst als het ware heen-en-weer gesprongen tussen zowel voorgeschiedenis en huidige situatie als risicotaxatie van de toekomst en tussen zowel slachtofferschap als daderschap. Van de professional wordt dus gevraagd dat hij onderscheid kan maken tussen feiten, risicofactoren, beschermende factoren, toekomstige risico’s etc. Voor sommige respondenten was daardoor de gekozen opbouw onduidelijk.

Daarnaast zijn nog de volgende specifieke opmerkingen gemaakt door respondenten:

- Hoe beoordeel je of er sprake is van ‘veel’ of ‘enkele’ risicofactoren?
- Hoe beoordeel je of er sprake is van ‘geringe’, ‘ernstige’ of ‘zeer ernstige’ gevolgen?
- Wanneer moet je ‘onbekend’ invullen en wanneer ‘nee’? Sommige respondenten vonden het lastig om - bij items waar ze onvoldoende informatie tot hun beschikking hadden vanuit de casusbeschrijving - vaak ‘onbekend’ in te moeten vullen en hadden dan de neiging om ‘nee’ in te vullen.
- Mogelijk ontbreken er items. Bijvoorbeeld een vraag over het gezinssysteem of de gezinsgeschiedenis als mogelijke risicofactor. Als toelichting hierop kunnen wij geven dat het instrument niet is bedoeld om alle mogelijk informatie over de jeugdige uit te vragen, maar alleen informatie waarvan vanuit de wetenschappelijke literatuur duidelijk is dat die direct relevant is voor risicotaxatie.
- De antwoordcategorie ‘onbekend’ zou duidelijk gekoppeld moeten worden aan een handelingsgericht advies, door hieraan ‘navragen/naar informeren’ aan toe te voegen.

- Probeer ontkenkende formulering in items en antwoordcategorie te vermijden. Bijv. ‘Niet in de gaten hebben wanneer het om gedwongen seks gaat’ of ‘Derden hebben geen zicht op de jeugdige’. Dit kan tot een dubbele ontkenning leiden bij het antwoord ‘Nee’, en dat kan verwarring opleveren.
- Extra toelichting op sommige termen is gewenst, met name genoemd werden 'vroegkinderlijke traumatisering' en ‘verkrachtingsmythes’.
- Extra toelichting is gewenst op sommige antwoordcategorieën, bijvoorbeeld ‘voorzien gevolgen’.
- De lay-out werkte niet prettig. Dit kan gelegen hebben aan de beperkte mogelijkheden van deze digitale versie in Formdesk, maar het laat wel zien dat een goede digitale versie voor respondenten heel belangrijk is.

Opmerkingen bij het onderdeel ‘Beslissen over hulp’

Bij de items over het beslissen over hulp valt op dat twee items nooit zijn aangevinkt door de respondenten, namelijk ‘Eerder pleger seksueel misbruik’ en ‘Vertonen van seksueel uitdagend gedrag’. Van de laatste is dit wel te verklaren: dit komt eerder namelijk niet naar voren en is geen mogelijke conclusie uit de risicotaxatie. Wellicht zou dit dan ook bij de aard van de mogelijke risico’s opgenomen dienen te worden, zodat een betere consistentie in het instrument ontstaat. Bij de eerste roept het de vraag op waarom dit niet is aangekruist. De gedachte van de ontwikkelaars was dat respondenten dit item aankruisen wanneer zij tot de conclusie zijn gekomen dat er eerdere aanklachten, arrestaties en/of veroordelingen dan wel dat een professional observaties heeft van grensoverschrijdend gedrag of informatie daarover van ouders of jeugdige zelf heeft verkregen. Een betere formulering voor dit item is dan ook ‘Eerder pleger seksueel grensoverschrijdend gedrag’.

Opmerkingen bij het onderdeel ‘Instelling’

Over het onderdeel ‘Risicotaxatie Seksueel grensoverschrijdend gedrag (INSTELLING)’ merken twee respondenten het volgende op:

- De lijst geeft inzicht in wat belangrijk is om binnen een instelling georganiseerd te hebben en te borgen
- Het is onduidelijk door wie en op welk moment de lijst gebruikt wordt.
- De vragenlijst maakt wel bewust dat we deze onderwerpen moeten bevragen, maar we hebben hier onvoldoende informatie over. Bovendien zal een instelling niet snel bepaalde risicofactoren ‘toegeven’, bijvoorbeeld door te antwoorden dat het leefklimaat in de instelling niet goed is.

5. Conclusie en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Het instrument Risicotaxatie seksueel grensoverschrijdend gedrag is op interbeoordelaarsbetrouwbaarheid getoetst door 43 jeugdzorgwerkers, die vijf casusvignetten (fictieve dossiers) hebben beoordeeld.

De resultaten van de toets zijn als volgt:

Het instrument is voldoende betrouwbaar ('goed' of 'redelijk') op de volgende aspecten:

- aangetoond seksueel misbruik
- concluderende vraag: risico dat de jeugdige seksueel misbruikt wordt
- concluderende vraag: risico dat de jeugdige op het plegen van seksueel misbruik op dit moment

Dit zijn belangrijke positieve uitkomsten, zeker wat betreft de beide algemeen concluderende vragen, omdat deze het sluitstuk vormen van de gehele risicotaxatie.

Op andere onderdelen zien we de score 'matig' betrouwbaar. Dit betreft de volgende aspecten:

- hoeveelheid signalen (van seksueel misbruik meemaken/hebben meegemaakt en van grensoverschrijdend gedrag vertonen/hebben vertoond)
- observatie van professionals van grensoverschrijdend gedrag of informatie daarover van ouders of jeugdige
- hoeveelheid risico- en beschermende factoren (voor meemaken seksueel misbruik en voor vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag).

Omdat niet duidelijk is waardoor deze onderdelen 'matig' scoren, was een nadere analyse van de gegevens uit de toets noodzakelijk. Wij hebben een eerste beknopte analyse uitgevoerd naar het vragenlijst onderdeel 'Jeugdige vertoont signalen van seksueel misbruik'. Deze analyse maakte duidelijk dat er bij de respondenten verwarring bestaat over wanneer zij 'nee' als antwoord moesten geven en wanneer 'onbekend'. De toelichting op het instrument moet hier expliciete uitleg over bieden.

Als andere oorzaken van de 'matig betrouwbaar' scorende onderdelen van het instrument kunnen de volgende zaken worden genoemd:

- Er heeft vooraf geen instructie van de respondenten plaatsgevonden. Hierdoor kunnen vragen zijn ontstaan over de betekenis van bepaalde items en antwoordcategorieën. Hierdoor is de kans groot dat respondenten hebben hierin eigen, onderling verschillende keuzes hebben gemaakt.
- Veel vragen zijn normgebonden en multi-interpretabel. Wat zijn bijvoorbeeld: *overdreven* seksuele nieuwsgierigheid, *ongewone* kennis van seksualiteit, *veel* wisselende seksuele contacten, seksueel gedrag dat *niet bij de leeftijd* past, *provocerend* seksueel gedrag, *excessief* masturberen, positieve *leeftijdsadequate* seksuele ervaringen, etc. Dit is ook inherent aan het onderwerp: de onderwerpen seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel misbruik zijn normgebonden en multi-interpretabel.

Om over deze onderwerpen onder professionals in de jeugdzorg duidelijker en beter bespreekbaar te maken kan de methode van het Vlaggensysteem en de daarbij behorende Normatieve lijst van seksueel gedrag kan behulpzaam zijn.

- Sommige vragen zijn ook multi-interpretabel doordat ze een afweging/oordeel over de toekomst vragen. Bijv. de vragen: ‘Wat kan er gebeuren?’ en ‘Risico op het plegen van seksueel misbruik bij voorziene veranderingen in de nabije toekomst’.
- De lay-out van het digitale instrument was niet optimaal, waardoor de vragenlijst voor sommige respondenten lastig in te vullen was.
- In een aantal gevallen is een duidelijker definitie van een term wellicht behulpzaam. Bijv. ‘vroegkinderlijke chronische traumatisering’.
- De samenvattende antwoord categorieën ‘veel’, ‘enkele’, ‘geen’, ‘onbekend’ werd door respondenten als problematisch ervaren, met name het verschil tussen ‘veel’ en ‘enkele’ was onduidelijk. Dit heeft zeer waarschijnlijk ook invloed op de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid (zie H3).

Naast de toetsing van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid hebben wij de respondenten bevraagd om feedback te geven op de kwaliteit van het instrument.

Respondenten gaven een beoordeling over hun tevredenheid over de volledigheid, relevantie, bruikbaarheid en het invulgemak van het instrument.

De volledigheid, relevantie en bruikbaarheid zijn beoordeeld als voldoende tot goed. Het invulgemak beoordeelden de respondenten als matig tot goed. Dit laatste heeft zeer waarschijnlijk veel te maken met de beperkte mogelijkheden van deze digitale versie in Formdesk. Een beter opgemaakte ‘papieren’ versie van het instrument, die eerder op kleinere schaal werd getoetst onder 14 jeugdzorgwerkers, werd als goed in te vullen en overzichtelijk (met name door het kleurgebruik) beoordeeld.

Consequenties voor aanpassing instrument en Toelichting

Het instrument zelf is op de volgende punten aangepast:

- De indeling van het instrument is veranderd. De blokken ‘Voorgeschiedenis en huidige situatie’ en ‘Risicotaxatie’ zijn nu samengevoegd, eerst voor het onderwerp ‘Seksueel misbruik meemaken’ en vervolgens voor het onderwerp ‘Seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen’. Dit is gedaan zodat degenen die met het instrument werken niet meer heen-en-weer hoeven te springen tussen beide onderwerpen, en daardoor meer overzicht over het instrument houden..
- De term seksueel grensoverschrijdend gedrag is consequenter gebruikt voor het onderwerp ‘Seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoond of vertonen’ (in de concept lijst werden soms de termen SGOG, seksueel geweld en seksueel misbruik binnen één vragenlijstpagina naast elkaar gebruikt).
- De antwoordcategorieën van de samenvattende vragen (‘veel’, ‘enkele’, ‘geen’, ‘onbekend’) zijn aangepast. De vraagstelling is daarbij eveneens aangepast. De betreffende antwoordcategorieën zijn nu ‘ja’, ‘nee’, ‘weet niet’. In de toelichting worden deze antwoordcategorieën uitgebreid toegelicht.
- Bij het vragenlijst-onderdeel Risicotaxatie (deel 2) is bij vraag 4 (‘Wat kan er gebeuren?’) het item ‘Verwachte gevolgen vereenvoudigd. In plaats van ‘zeer ernstig’, ‘ernstig’ en ‘gering’ zijn nu alleen de antwoorden ‘ernstig’ en ‘gering’ opgenomen.
- De eerste pagina van het instrument (de korte toelichting) is aangepast op bovenstaande veranderingen.

De Toelichting op het instrument hebben we op de volgende punten aangepast en uitgebreid:

- Er is tekst opgenomen om het onderscheid duidelijk te maken tussen de twee hoofdvragen van het instrument:

1. Is er op dit moment sprake van seksueel misbruik of grensoverschrijdend gedrag (=> beoordeling huidige situatie) en
 2. Welke risico's loopt de jeugdige in de toekomst om seksueel misbruikt te worden of seksueel grensoverschrijdend gedrag te plegen (=> risicotaxatie).
- De toelichting op de drie onderdelen van het instrument is uitgebreid, zodat nu overzichtelijk staat aangegeven wat de hoofdonderwerpen zijn:
 1. Seksueel misbruik meemaken
 2. Seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen
 3. Beslissen over hulp
 - Er is een uitgebreide toelichting opgenomen ten aanzien van de betekenis van de antwoordcategorieën. Dit betreft zowel de antwoordcategorieën bij de afzonderlijke itemvragen (ja/nee/onbekend) als bij de samenvattende vragen per lijst-onderdeel (ja/nee/weet niet). De antwoordcategorie 'Onbekend' is beter toegelicht, en het onderscheid met de antwoordcategorie 'Nee' is duidelijker aangegeven. Duidelijk is gemaakt dat 'onbekend' alleen wordt ingevuld als respondenten te weinig gegevens hebben om duidelijk 'ja' of 'nee' in te vullen. De categorie 'nee' dient alleen ingevuld te worden als uit de beschikbare informatie duidelijk blijkt dat de het signaal of de risicofactor niet aanwezig is, of niet van toepassing is.
 - Duidelijker is aangegeven dat in het geval van het antwoord 'weet niet' (bij de samenvattende vragen) en bij vaak invullen van 'onbekend' (bij de afzonderlijke items) dit betekent dat de professional nadere informatie moet inwinnen of dient te overleggen met een collega of gedragswetenschapper, om zo toch tot een zo onderbouwd mogelijk oordeel te komen.

5.2 Aanbevelingen:

Aanbevelingen voor nader onderzoek en doorontwikkeling

- Dit instrument is in korte tijd ontwikkeld en getoetst op bruikbaarheid en interbeoordelaarsbetrouwbaarheid. Het is raadzaam het instrument eerst nog verder te toetsen en door te ontwikkelen (m.n. de kernvragen), zodat de bruikbaarheid en betrouwbaarheid worden geoptimaliseerd, en dan pas breder te implementeren.
- Een optie is om nu al de aangepaste versie (zie paragraaf 5.1) beperkt te implementeren in een pilot om het instrument in de praktijk opnieuw te toetsen. Ons inziens is daarbij (bij voorkeur een uitgebreidere) praktijktoets nodig met daadwerkelijke casuïstiek uit de sector. Het is moeilijk een termijn te noemen waarbinnen dit kan gebeuren, want deze is afhankelijk van medewerking uit het veld en financiering.
- Doe aanvullend onderzoek op itemniveau (om duidelijk te krijgen welke items eventueel aangepast moeten worden).
- Een onderzoek naar de predictieve validiteit van dit risicotaxatie-instrument maakte geen onderdeel uit van dit project. Het is raadzaam dit onderzoek in de toekomst alsnog uit te voeren.

Aanbevelingen voor implementatie

Naast bovenstaande aanbeveling voor doorontwikkeling en onderzoek zijn onze aanbevelingen voor een zorgvuldige implementatie:

- Voordat het instrument wordt toegepast is van belang dat professionals de schriftelijke toelichting goed doorlezen.

- Voorafgaand aan gebruik van het instrument is een goede mondelinge instructie en oefening in het toepassen van het instrument van belang. Hierin moeten onderwerpen aan de orde komen als: wat kunnen professionals wel en niet van dit instrument verwachten, waar kunnen ze het instrument wel en niet voor gebruiken, hoe om te gaan met normgebonden vragen, wat is de betekenis van de verschillende antwoordcategorieën (met name het verschil tussen de categorieën ‘onbekend/nee’ en ‘weet niet’, hoe kunnen ze het instrument gebruiken voor beslissen over hulp, etc.
- Omdat veel vragen van het instrument gaan over zaken die normgebonden of multi-interpretabel zijn, is het van belang om het instrument met meerder collega’s in te vullen en over de beantwoording met elkaar te overleggen. Tevens is van belang dat op dit terrein deskundigheidsbevordering en intervisie plaatsvindt, zodat het onderwerp bespreekbaar wordt/blijft binnen de instelling.
- Bij de beoordeling en analyse van (seksueel) gedrag van een jongere is het van belang om met de jongeren zelf in gesprek te gaan. Een goede training op het gebied van gespreksvoering van de professionals die met het RT instrument SGOG gaan werken is een absolute voorwaarde voor goed en verantwoord gebruik van het instrument. Een eenvoudige en korte groepsgewijze instructie voor het gebruik van het instrument is daarvoor ons inziens onvoldoende.

Bijlage 1. Deelnemende organisaties

Organisatie	Aantal
Bureau Jeugdzorg	12
BJZ Utrecht	2
BJZ Haaglanden/Zuid-Holland	3
BJZ Overijssel	3
Jeugdbescherming regio Amsterdam	2
Onbekend	2
Combinatie Jeugdzorg	1
Flexus Jeugdplein	1
Horizon	3
Intermetzo	1
Jes030	1
Kompaan en De Bocht	4
Leger des Heils	1
Lindenhout	3
MOC 't Kabouterhuis	1
Pactum	2
Parlan	3
De Rading	1
Triade	3
Xonar	4
Yorneo	2
Totaal	43

Bijlage 2. Het getoetste instrument en toelichting

Toelichting

Risicotaxatie Seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGOG)

Wat is het?

Dit instrument is een hulpmiddel om het risico in te schatten van seksueel grensoverschrijdend gedrag door en ten opzichte van jeugdigen die zijn of worden geplaatst in een pleeggezin of residentiële instelling. Het gaat om zowel het risico dat een jeugdige slachtoffer wordt van seksueel grensoverschrijdend gedrag (gepleegd door opvoeder of groepsgenoot) als dat een jeugdige seksueel grensoverschrijdend gedrag gaat plegen ten opzichte van groepsgenoten. Net als de LIRIK (Licht Instrument Risicotaxatie Kindveiligheid; Berge, Eijgenraam & Bartelink, 2014) is dit een instrument dat bedoeld is om te helpen een beoordeling te maken op basis van uit onderzoek bekende aandachtspunten en risico- en beschermende factoren. Het helpt om duidelijk te maken wat de professional (nog niet) weet en helpt zo het oordeel van die professional te onderbouwen.

Wat is het niet?

Dit instrument is niet bedoeld om informatie te verzamelen of als leidraad te dienen bij een gesprek met de jeugdige. Het instrument levert geen objectieve risicoscore.

Waarover gaat het?

In het instrument gaat het zowel over seksueel grensoverschrijdend gedrag als over seksueel misbruik. De eerstgenoemde term is 'breder' dan de laatstgenoemde. Hieronder worden beide begrippen omschreven (Movisie).

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, in verbale, non-verbale of fysieke zin, opzettelijk of onopzettelijk, waarbij in seksueel contact aan een of meerdere van de volgende zes criteria niet wordt voldaan: wederzijdse toestemming, vrijwilligheid, gelijkwaardigheid, passend bij leeftijd of ontwikkeling, passend bij de situatie en/of cultuur, zelfrespect.

Seksueel misbruik

Iedere situatie waarin iemand binnen een afhankelijkheidsrelatie onder dwang ertoe wordt gebracht seksuele handelingen te ondergaan of te verrichten.

Het Nederlandse wetboek van strafrecht spreekt niet van 'seksueel misbruik' maar van 'aanranding van de eerbaarheid', 'verkrachting' (of 'seksueel binnendringen van het lichaam') en 'ontucht'

(http://wetten.overheid.nl/BWBR0001854/TweedeBoek/TitelXIV/geldigheidsdatum_10-07-2014)¹. In de 'Kwaliteitswet zorginstellingen' wordt in artikel 4a seksueel misbruik wel gedefinieerd: onder seksueel misbruik wordt verstaan grensoverschrijdend seksueel gedrag waarbij sprake is van lichamelijk, geestelijk of relationeel overwicht (http://wetten.overheid.nl/BWBR0007850/geldigheidsdatum_10-07-2014).

In 2010 zijn drie handelingen toegevoegd aan het Wetboek van Strafrecht (dossier Seksueel kindermisbruik, Movisie, geraadpleegd op 4-7-2014):

- grooming (het door een volwassene op internetsites actief benaderen en verleiden van minderjarigen met als doel het plegen van seksueel misbruik);
- een kind opzettelijk laten kijken naar seksueel misbruik of seksuele handelingen voor seksuele doeleinden;
- het toegang verschaffen tot kinderporno.

Over wie?

Jeugdigen die geplaatst zijn of gaan worden in verschillende sectoren van de jeugdzorg (pleegzorg, residentieel, LVB-sector, jeugdgevangenis).

¹ Titel XIV. Misdrijven tegen de zeden: artikelen 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248 a t/m f, 249 en 250.

Door wie?

Dit instrument wordt gebruikt door minimaal HBO-opgeleide werkers in verschillende sectoren van de jeugdzorg (ambulant, pleegzorg, residentieel, LVB-sector, jeugdgevangenis). De gebruiker heeft basiskennis over signalen van, risicofactoren en beschermende factoren voor seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Op welk moment?

Het instrument kan worden afgenomen op elk moment dat er een vermoeden bestaat/ontstaat op het risico van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Indien er een beslissing over een plaatsing van de jeugdige in een pleeggezin of residentiële voorziening moet worden genomen, wordt het instrument in ieder geval gebruikt voorafgaand aan die plaatsing.

Daarnaast kan een aparte vragenlijst worden gebruikt om de instelling voor jeugdzorg waar de jeugdige mogelijk geplaatst gaat worden, te screenen op aanwezige risico's met betrekking tot seksueel grensoverschrijdend gedrag (zie Risicotaxatie SGOG-INSTELLING).

De uitkomst van het instrument is een momentopname. Als uit de taxatie blijkt dat er een laag risico op seksueel grensoverschrijdend gedrag is, wil dat niet zeggen dat dat risico laag blijft. Het is daarom aan te raden de taxatie zo nu en dan te herhalen: op vooraf afgesproken momenten (bijv. tussenevaluaties) én op elk moment dat er een vermoeden ontstaat dat het risico is toegenomen.

Bij twijfel: wacht met plaatsen. Ga eerst de juiste informatie verzamelen zodat je het risico kan taxeren.

Hoe meer informatie er over de jeugdige is, hoe makkelijker en sneller het instrument ingevuld kan worden. Als er nog veel informatie ontbreekt, wordt het lastig om het instrument goed in te vullen. Het geeft dan vooral zicht op de informatie die nog nodig is om een oordeel te kunnen vormen over het risico van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Besluiten om de jeugdige dan toch maar te plaatsen en op een later moment het instrument te gebruiken (bijv. na 6 weken, als doorgaans de diagnostische fase is afgerond), is niet aan te raden. De jeugdige loopt dan de eerste periode van de plaatsing een onnodig risico: het risico slachtoffer of pleger te worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Bovendien geldt dat risico ook voor jeugdigen die al geplaatst zijn. Uit het onderzoek van de commissie Samson² is gebleken dat jeugdigen in residentiële instellingen een veel groter risico lopen om seksueel misbruikt te worden, dan jeugdigen die thuis wonen. Het is daarom van belang zo snel en goed mogelijk te taxeren of er een risico op seksueel grensoverschrijdend gedrag is. Dus bij voorkeur niet pas als een jeugdige al geplaatst is, maar juist daarvoor.

Hoe wordt het gebruikt?

Het instrument bestaat uit drie onderdelen: 1. Voorgeschiedenis/huidige situatie; 2. Risicotaxatie; 3. Beslissen over hulp. Bij elk onderdeel komt een aantal onderwerpen aan bod, in de vorm van een lijstje signalen/factoren waarbij aangegeven moet worden met 'ja', 'nee' of 'onbekend' of er al dan niet signaal of risico- of beschermende factor aanwezig is.

De meeste onderwerpen eindigen met een samenvattende vraag, bijv. "Zijn er risicofactoren bij de jeugdige die de kans op slachtofferschap van seksueel misbruik vergroten?". Hierop kan gekozen worden uit de antwoorden 'veel', 'enkele', 'geen' of 'onbekend'. Deze antwoordmogelijkheden zijn door middel van een kleur gemerkt als positief (groen) of negatief (rood). Het antwoord 'onbekend' is oranje gekleurd, dit geeft aan dat er teveel informatie ontbreekt om een goed oordeel te kunnen vormen. En er dus mogelijk een noodzaak meer informatie te gaan vergaren. Ook sommige individuele vragen zijn gekleurd weergegeven (bijv. over aangetoond misbruik), om aan te geven dat de antwoorden daarop van extra gewicht zijn voor de beoordeling.

A. RISICO DAT DE JEUGDIGE SEKSUEEL MISBRUIKT WORDT				
1. BESTE VOORSPELLER: Eerder seksueel misbruik (aangetoond en signalen) (zie deel 1A)				
• Eerder seksueel misbruik van de jeugdige is aangetoond (1A-1)	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Er zijn signalen dat de jeugdige seksueel misbruikt is (1A-2)	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen	<input type="checkbox"/> Onbekend
2. Risicofactoren die de kans op het meemaken van seksueel misbruik vergroten				
• Meisje	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Voorgeschiedenis (ernstige/chronische) mishandeling/verwaarlozing	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Vroegkinderlijke chronische traumatisering	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Verstandelijke beperking	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Lichamelijke beperking of chronische ziekte	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Internaliserend probleemgedrag	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Externaliserend probleemgedrag	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Geringe weerbaarheid/asserviteit	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Overafhankelijkheid van aandacht	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
Zijn er risicofactoren die de kans op seksueel misbruikt worden bij de jeugdige vergroten?	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen	<input type="checkbox"/> Onbekend

In het deel 1. 'Voorgeschiedenis en huidige signalen' is een gelimiteerde hoeveelheid signalen opgenomen. Voor een uitgebreider overzicht van signalen en signalenlijstenlijsten betreffende seksueel misbruik bij jeugdigen (zie www.seksueelgeweld.info/signaleren/professionals).

² Commissie-Samson (2012). *Omringd door zorg, toch niet veilig. Seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen, 1945 tot heden*. Amsterdam: Boom.

Bij de analyse van seksueel gedrag en risico's en bij de verkenning van de gewenste situatie en mogelijke oplossingsrichtingen is het uiteraard van belang ook met de jeugdige zelf in gesprek te gaan, Hierbij kan het Vlaggensysteem worden ingezet. Dit betreft een pedagogische interventie, onder meer bedoeld om seksueel gedrag bespreekbaar te maken bij jeugdigen en te beoordelen. Het Vlaggensysteem hanteert daartoe verschillende kleuren 'vlaggen': Groene vlag = gezond seksueel gedrag en experimenteergedrag; Gele vlag = licht grensoverschrijdend gedrag; Rode vlag = ernstig grensoverschrijdend gedrag; Zwarte vlag = zwaar seksueel grensoverschrijdend gedrag. Zie hiervoor http://www.seksueelgeweld.info/signaleren/leren_signaleren/het_vlaggensysteem.

Wat te doen met de uitkomsten?

Met het onderdeel 'Beslissen over hulp' wordt beoogd de conclusie over de mate van het risico te koppelen aan te nemen maatregelen. Deze beslissing is echter altijd een professionele afweging, en deze volgt niet één op één uit de uitkomsten van dit instrument. De uiteindelijke beoordeling maakt de professional zelf door de zorgen, problemen en sterke kanten in de voorliggende situatie tegen elkaar af te wegen. Het instrument is dus hooguit beslissingsondersteunend en maakt de beoordeling van de beoordelaar inzichtelijk. Samen met een analyse van de gewenste situatie en mogelijke oplossingsrichtingen vormt dit instrument dus een bouwsteen voor besluitvorming over het inzetten van hulp en/of bescherming.

Risicotaxatie Seksueel grensoverschrijdend gedrag (SGOG)

Naam jeugdige:	
Geboortedatum:	Sekse jeugdige: <input type="checkbox"/> Man <input type="checkbox"/> Vrouw
Datum:	Ingevuld door:

Korte toelichting

Wat is het?

Dit instrument is een hulpmiddel om het risico in te schatten van seksueel grensoverschrijdend gedrag door en ten opzichte van jeugdigen die zijn of worden geplaatst in een pleeggezin of residentiële instelling. Het gaat om zowel het risico dat een jeugdige slachtoffer wordt van seksueel grensoverschrijdend gedrag (gepleegd door opvoeder of groepsgeenoot) als het risico dat een jeugdige dit gedrag gaat vertonen ten opzichte van groepsgeenoten. Dit instrument is bedoeld om te helpen een beoordeling te maken op basis van uit onderzoek bekende aandachtspunten en risico- en beschermende factoren. Het helpt om duidelijk te maken wat de professional (nog niet) weet en helpt zo het oordeel van die professional te onderbouwen.

Wat is het niet?

Dit instrument is niet bedoeld om informatie te verzamelen of als leidraad te dienen bij een gesprek met de jeugdige. Het instrument levert geen objectieve risicoscore.

Waarover gaat het?

In het instrument gaat het zowel over seksueel grensoverschrijdend gedrag als over seksueel misbruik. Zie de uitgebreidere toelichting voor meer informatie over deze twee termen.

Over wie?

Jeugdigen die geplaatst zijn of gaan worden in verschillende sectoren van de jeugdzorg (pleegzorg, residentieel, LVB-sector, jeugdgevangenis).

Door wie?

Dit instrument wordt gebruikt door minimaal HBO-opgeleide werkers in verschillende sectoren van de jeugdzorg (ambulante, pleegzorg, residentieel, LVB-sector, jeugdgevangenis). De gebruiker heeft basiskennis over signalen van, risicofactoren en beschermende factoren voor seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Op welk moment?

Het instrument kan worden afgenomen op elk moment dat er een vermoeden bestaat/ontstaat op het risico van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Indien er een beslissing over een plaatsing van de jeugdige in een pleeggezin of residentiële voorziening moet worden genomen, wordt het instrument in ieder geval gebruikt *voorafgaand* aan die plaatsing.

De uitkomst van het instrument is een momentopname. Als uit de taxatie blijkt dat er een laag risico op seksueel grensoverschrijdend gedrag is, wil dat niet zeggen dat dat risico laag blijft. Het is daarom aan te raden de taxatie zo nu en dan te herhalen.

Hoe wordt het gebruikt?

Het instrument bestaat uit drie onderdelen: 1. Voorgeschiedenis/huidige situatie; 2. Risicotaxatie; 3. Beslissen over hulp. Bij elk onderdeel komt een aantal onderwerpen aan bod, vaak in de vorm van een lijstje signalen/factoren. De meeste onderwerpen eindigen met een samenvattende vraag. Sommige antwoordmogelijkheden (o.a. op deze samenvattende vragen) zijn door middel van een kleur gemerkt als positief (groen) of negatief (rood). Het antwoord 'onbekend' is oranje gekleurd, dit geeft aan dat er nog informatie ontbreekt om een goed oordeel te kunnen vormen.

Wat te doen met de uitkomsten?

Met het onderdeel 'Beslissen over hulp' wordt beoogd de conclusie over de mate van het risico te koppelen aan te nemen maatregelen. Deze beslissing is echter altijd een professionele afweging, deze volgt niet één op één uit de uitkomsten van dit instrument. De uiteindelijke beoordeling maakt de professional zelf door de zorgen, problemen en sterke kanten in de voorliggende situatie tegen elkaar af te wegen. Het instrument is dus beslissingsondersteunend en maakt de beoordeling van de beoordelaar inzichtelijk.

1. Voorgeschiedenis en huidige situatie

A. INDICATOREN DAT DE JEUGDIGE SEKSUEEL MISBRUIK HEEFT MEEGEMAAKT			
1. Aangetoond seksueel misbruik in het verleden			
<ul style="list-style-type: none"> Seksueel misbruik van de jeugdige is aangetoond <p style="text-align: right;">Overbrengen naar 2A-1</p>	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend
2. Jeugdige vertoont signalen van seksueel misbruik			
Lichamelijke signalen			
<ul style="list-style-type: none"> Verwondingen aan geslachtsorganen Vaginale infecties en afscheiding Jeuk bij vagina of anus Pijn in bovenbenen / pijn bij lopen of zitten Problemen bij plassen Urineweginfecties Seksueel overdraagbare aandoeningen (Angst voor) zwangerschap (bij 12-18 jaar) 	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend
Seksueel gedrag			
<ul style="list-style-type: none"> Overdreven seksuele nieuwsgierigheid Ongewone kennis van seksualiteit Extreem seksueel gekleurd taalgebruik Seksueel gedrag dat niet bij de leeftijd en/of ontwikkeling past Provocerend seksueel gedrag naar volwassenen of kinderen Afkeer hebben van mannen en seks Zoekt seksuele toenadering tot volwassenen (bij 4-18 jaar) Excessief masturberen Veel wisselende seksuele contacten met leeftijdgenoten (bij 12-18 jaar) Prostitutie (bij 12-18 jaar) 	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend
Gedrag			
<ul style="list-style-type: none"> Acting-out en destructief gedrag Terugtrek gedrag (fysiek of mentaal) Drukt benen tegen elkaar bij lopen (of oppakken bij 0-4 jaar) Afkeer van lichamen contact Maakt afwezige indruk bij lichamen onderzoek Onzeker, weinig gevoel van eigenwaarde Er alles voor over hebben om liefde en aandacht te krijgen Plotselinge gedragsverandering Beschikt ineens over meer geld/spullen Liegen of onduidelijk zijn over vrijetijdsbesteding Bang voor vriend en wat hij kan doen (ook t.a.v. familie, vrienden of huisdieren) Sociaal isolement, alleen contact met (of gecontroleerd door) vriend of zijn vrienden 	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend
Denkbeelden			
<ul style="list-style-type: none"> Het 'normaal' vinden dat hij/zij mishandeld of misbruikt wordt Verwarring over seksualiteit, intimiteit en relaties Niet in de gaten hebben wanneer het om gedwongen seks gaat Zichzelf de schuld geven van misbruik 	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend
Zijn er signalen dat de jeugdige seksueel misbruikt is? <p style="text-align: right;">Overbrengen naar 2A-1</p>	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen <input type="checkbox"/> Onbekend
Toelichting			
Welke signalen worden vooral waargenomen en welke betekenis heeft dat voor de veiligheid van de jeugdige?			

B. INDICATOREN DAT DE JEUGDIGE SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG VERTOONT/VERTOOND HEFT				
1. Seksueel grensoverschrijdend gedrag in het verleden				
<ul style="list-style-type: none"> Eerdere aanklachten, arrestaties en/of veroordelingen voor seksueel geweld <i>☞ Overbrengen naar 2B-1</i> 	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
<ul style="list-style-type: none"> Observatie van professionals van ernstig grensoverschrijdend gedrag of informatie daarover van ouders of jeugdige zelf <i>☞ Overbrengen naar 2B-1</i> 	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
2. Signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag				
Afwijkende seksuele voorkeur				
<ul style="list-style-type: none"> Exhibitionisme (seksueel genieten van het ongevraagd tonen van geslachtsorganen aan anderen) Voyeurisme (seksueel genieten van het kijken naar anderen) Fetisjisme (seksueel genieten van bepaalde voorwerpen of rituelen) 	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
Gedrag				
<ul style="list-style-type: none"> Seksueel gedrag dat niet past bij de leeftijd en/of ontwikkeling Een ander gedwongen tot seksuele handelingen Op zoek zijn naar weinig weerbare meisjes binnen of buiten de instelling Intimiderend gedrag Vijandige of denigrerende houding ten opzichte van de andere sekse Plotselinge gedragsverandering Beschikt ineens over meer geld/spullen Liegen of onduidelijk zijn over vrijetijdsbesteding 	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
Denkbeelden				
<ul style="list-style-type: none"> Aanvaarding van 'verkrachtingsmythes' Acceptabel vinden van seksueel grensoverschrijdend gedrag Niet in de gaten hebben wanneer het om gedwongen seks gaat 	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
Zijn er signalen dat de jeugdige seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoont/heeft vertoond? <i>☞ Overbrengen naar 2B-1</i>	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen	<input type="checkbox"/> Onbekend
Toelichting				
Welke signalen worden vooral waargenomen en welke betekenis heeft dat voor de ontwikkeling van de jeugdige? En welke betekenis heeft dat voor de veiligheid van anderen?				

Je hebt nu in kaart gebracht of er sprake is van aantoonbaar seksueel grensoverschrijdend gedrag in het verleden en/of signalen ervan in het heden. De belangrijkste conclusies vind je terug in de gekleurde (groene, oranje, rode) vakken. Breng deze conclusies over naar deel 2 (1A-1 en 1A-2 naar 2A-1; 1B-1 en 1B-2 naar 2B-1) en ga daar verder met de Risicotaxatie.

2. Risicotaxatie

A. RISICO DAT DE JEUGDIGE SEKSUEEL MISBRUIKT WORDT				
1. BESTE VOORSPELLER: Eerder seksueel misbruik (aangetoond en signalen) (zie deel 1A)				
• Eerder seksueel misbruik van de jeugdige is aangetoond (1A-1)	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Er zijn signalen dat de jeugdige seksueel misbruikt is (1A-2)	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen	<input type="checkbox"/> Onbekend
2. Risicofactoren die de kans op het meemaken van seksueel misbruik vergroten				
• Meisje	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Voorgeschiedenis (ernstige/chronische) mishandeling/verwaarlozing	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Vroegkinderlijke chronische traumatisering	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Verstandelijke beperking	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Lichamelijke beperking of chronische ziekte	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Internaliserend probleemgedrag	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Externaliserend probleemgedrag	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Geringe weerbaarheid/assertiviteit	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Overafhankelijkheid van aandacht	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
Zijn er risicofactoren die de kans vergroten dat de jeugdige seksueel misbruikt wordt?	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen	<input type="checkbox"/> Onbekend
3. Aanvullende risicofactoren bij mogelijk of aangetoond seksueel misbruik				
• (Vermoedelijke) pleger heeft direct toegang tot de jeugdige	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• (Vermoedelijke) pleger zoekt actief contact met de jeugdige	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• De jeugdige heeft contact met de vriendengroep/loverboy uit de tijd van het (vermoedelijk) seksueel misbruik	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Derden hebben geen zicht op de jeugdige	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
4. Wat kan er gebeuren?				
	Aard	Kans		
Mogelijke risico's voor de jeugdige	Slachtoffer van seksueel misbruik door groepsgeenoot	<input type="checkbox"/> Groot	<input type="checkbox"/> Klein	
	Slachtoffer van seksueel misbruik door groepsleider/in pleeggezin	<input type="checkbox"/> Groot	<input type="checkbox"/> Klein	
	Slachtoffer van seksueel misbruik door derden (buiten instelling)	<input type="checkbox"/> Groot	<input type="checkbox"/> Klein	
	Herhaling van seksueel misbruik	<input type="checkbox"/> Groot	<input type="checkbox"/> Klein	
Verwachte gevolgen voor de jeugdige	<input type="checkbox"/> Zeer ernstig	<input type="checkbox"/> Ernstig	<input type="checkbox"/> Gering	
5. Beschermende factoren voor slachtofferschap bij de jeugdige				
• Kan zijn/haar grenzen aangeven	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Weerbaar in contact met anderen	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Positief gevoel van eigenwaarde	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Leeftijdsadequaate seksueel voorgelicht	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Positieve leeftijdsadequate seksuele ervaringen	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
Zijn er beschermende factoren die de kans op seksueel misbruikt worden verkleinen?	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen	<input type="checkbox"/> Onbekend
6. Conclusie risico's voor de jeugdige				
Risico dat de jeugdige seksueel misbruikt wordt op dit moment is:	<input type="checkbox"/> 1 laag	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4
	<input type="checkbox"/> 5 zeer hoog	Toelichting: Beschrijf de ernst/het gewicht van de risicofactoren en hoe aanwezige beschermende factoren de veiligheidsrisico's kunnen verminderen.		
Risico dat de jeugdige seksueel misbruikt wordt bij voorziene veranderingen in de nabije toekomst is:	<input type="checkbox"/> 1 laag	<input type="checkbox"/> 2	<input type="checkbox"/> 3	<input type="checkbox"/> 4
	<input type="checkbox"/> 5 zeer hoog	Toelichting: Beschrijf de voorziene veranderingen in de nabije toekomst.		

B. RISICO DAT JEUGDIGE SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG ZAL GAAN VERTONEN				
1. BESTE VOORSPELLER: Eerder gepleegd seksueel misbruik (aangetoond en signalen) (zie deel 1B)				
• Eerdere aanklachten, arrestaties of veroordelingen voor seksueel geweld	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Observatie van professionals van grensoverschrijdend gedrag of informatie daarover van ouders of jeugdige zelf (1B-1)	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Er zijn signalen dat de jeugdige seksueel grensoverschrijdend gedrag vertoont/heeft vertoond (1B-2)	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen	<input type="checkbox"/> Onbekend
2. Risicofactoren die de kans op het vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag vergroten				
• Jongen	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Zelf slachtoffer van seksueel misbruik of mishandeling geweest	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Zwakbegaafd of licht verstandelijke beperking	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Beperkte impulscontrole/ hoge spanningsbehoefte.	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Beperkte gewetensontwikkeling	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Strikte overtuigingen over genderrollen	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Ontwikkelings- of gedragsstoornis en/of andere internaliserende of externaliserende problemen	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Slachtoffer bij eerder seksueel grensoverschrijdend gedrag was een vreemde (geen verwantschap)	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Slachtoffer bij eerder seksueel grensoverschrijdend gedrag was een jongen/man	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
Zijn er risicofactoren die de kans op het vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag vergroten?	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen	<input type="checkbox"/> Onbekend
3. Aanvullende risicofactoren bij mogelijk of aangetoond seksueel misbruik				
• De jeugdige heeft direct toegang tot mogelijk slachtoffer	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• De jeugdige zoekt actief contact met (potentieel) slachtoffer	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• De jeugdige heeft contact met de vriendengroep/loverboygroep uit de tijd van het (vermoedelijk) plegen van seksueel misbruik	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Derden hebben geen zicht op de jeugdige en/of het mogelijke slachtoffer	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
4. Wat kan er gebeuren?				
	Aard	Kans		
Mogelijke risico's voor de jeugdige	Pleger van seksueel grensoverschrijdend gedrag worden (1 ^e keer)	<input type="checkbox"/> Groot	<input type="checkbox"/> Klein	
	Herhaald pleger van seksueel grensoverschrijdend gedrag worden	<input type="checkbox"/> Groot	<input type="checkbox"/> Klein	
Verwachte gevolgen voor de jeugdige en/of het mogelijke slachtoffer	<input type="checkbox"/> Zeer ernstig	<input type="checkbox"/> Ernstig	<input type="checkbox"/> Gering	
5. Beschermende factoren voor vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag bij de jeugdige				
• Kan zijn/haar grenzen aangeven	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Kan zijn/haar gedrag reguleren	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Empathie en respect voor anderen's grenzen	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Inzicht in begrippen als toestemming en vrijwilligheid	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Leeftijdsadequate gewetensontwikkeling	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Leeftijdsadequaate seksueel voorgelicht	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Positieve leeftijdsadequate seksuele ervaringen	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
Zijn er beschermende factoren die de kans op het vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag verkleinen?	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen	<input type="checkbox"/> Onbekend
6. Conclusie risico's voor de jeugdige				
Risico op het plegen van seksueel misbruik op dit moment is:	<input type="checkbox"/> 1 laag			
	<input type="checkbox"/> 2			
	<input type="checkbox"/> 3			
	<input type="checkbox"/> 4			
	<input type="checkbox"/> 5 zeer hoog			
Toelichting: Beschrijf de ernst/het gewicht van de risicofactoren en hoe aanwezige beschermende factoren de veiligheidsrisico's kunnen verminderen.				
Risico op het plegen van seksueel misbruik bij voorziene veranderingen in de nabije toekomst is:	<input type="checkbox"/> 1 laag			
	<input type="checkbox"/> 2			
	<input type="checkbox"/> 3			
	<input type="checkbox"/> 4			
	<input type="checkbox"/> 5 zeer hoog			
Toelichting: Beschrijf de voorziene veranderingen in de nabije toekomst.				

3. Beslissen over hulp

Gebruik de conclusies uit deel 1 en 2 (met name 2A-6 en 2B-6) om na te gaan welke situatie(s) van toepassing zijn, kruis dit aan in de kolom **Situatie**. Rechts daarvan, in de kolom **Mogelijke maatregel**, staan interventies en handelingen die overwogen kunnen worden. Het overzicht is uitdrukkelijk niet bedoeld als 'Als sprake is van A, doe dan B'; dat is onmogelijk, elke situatie is uniek. De opsomming van mogelijke situaties is ook niet uitputtend. Maar het overzicht kan wel handvatten geven voor de besluitvorming. Betrek hierbij ook de aparte checklist 'Risicotaxatie Seksueel grensoverschrijdend gedrag (INSTELLING)'.

A. OVERWEGINGEN BIJ DE VOORGESCHIEDENIS VAN DE JEUGDIGE		
Situatie	Mogelijke maatregel	Toelichting
<input type="checkbox"/> Eerder seksueel misbruikt	➤ Begeleiding/behandeling nodig bij de verwerking van traumatische gebeurtenissen	
<input type="checkbox"/> Eerder pleger seksueel misbruik	➤ Behandeling gericht op jeugdige plegers	
<input type="checkbox"/> Beperkte seksuele interactievaardigheden	➤ Interventies gericht op versterken interactievaardigheden aanbieden	
<input type="checkbox"/> Inadequate kennis over seksualiteit	➤ Seksuele voorlichting geven	
<input type="checkbox"/> Beperkte weerbaarheid/assertiviteit	➤ Weerbaarheids- of assertiviteitstraining aanbieden	
<input type="checkbox"/> (Licht) verstandelijke beperking	➤ Niet plaatsen in een groep, maar in pleeggezin	
B. OVERWEGINGEN BIJ PLAATSIJG JEUGDIGE BIJ VERHOOGD RISICO SLACHTOFFER VAN SEKSUEEL MISBRUIK TE WORDEN		
Situatie	Mogelijke maatregel	Toelichting
<input type="checkbox"/> Algemeen	➤ Plaats niet samen met jeugdigen die een verhoogd risico hebben op het vertonen van seksueel grensoverschrijdend gedrag	
<input type="checkbox"/> Vertonen van seksueel uitdagend gedrag	➤ Aandachtspunt bij matching pleeggezin/groep en begeleiding pleegouders/groepsleiding noodzakelijk	
<input type="checkbox"/> Kans op slachtoffer van groepsgenoot worden	➤ Meisjes niet op een gemengde groep met jongens en meisjes plaatsen; ➤ Bij jongens is het onduidelijk wat in dat geval het beste is (evt. juist wel gemengd plaatsen?) ➤ Cognitieve gedragstherapie, gericht op weerbaarder worden t.o.v. leeftijdgenoten	
<input type="checkbox"/> Kans op slachtoffer van seksueel misbruik door derden (buiten instelling)	➤ Overweeg om jeugdige tijdelijk gesloten te plaatsen ter bescherming ➤ Niet plaatsen in residentiële instelling, omdat meisjes daar elkaars (foute) contacten kunnen delen/opdringen	
C. OVERWEGINGEN BIJ PLAATSIJG JEUGDIGE BIJ VERHOOGD RISICO SEKSUEEL GRENDOERSCHRIJDEND GEDRAG TE VERTONEN		
Situatie	Mogelijke maatregel	Toelichting
<input type="checkbox"/> Algemeen	➤ Plaats niet samen met jeugdigen die een verhoogd risico op slachtofferschap hebben	
<input type="checkbox"/> Meisjes/jongere kinderen kunnen slachtoffer worden	➤ Niet plaatsen in gemengde groep of in een pleeggezin met jongere kinderen	

© Nji. Conceptversie d.d. 15-7-2014. Auteurs: K. Eijgenraam, C. Bartelink, S. Daru, W. van Gastel, K. Kooijman

Risicotaxatie Seksueel grensoverschrijdend gedrag (INSTELLING)

Instrument om het risico in te schatten dat in een bepaalde instelling jeugdigen slachtoffer worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag of seksueel grensoverschrijdend gedrag gaan plegen.

Instelling:	Datum:
Ingevuld door:	Functie:
Aard taxatie:	<input type="checkbox"/> 1 ^e taxatie <input type="checkbox"/> Herhaling na uitvoering acties

Deze lijst is niet bedoeld om bij elke plaatsing van een jeugdige opnieuw te scoren. De instelling zelf (of een onafhankelijke partij) kan aan de hand van deze lijst het risico op seksueel grensoverschrijdend gedrag taxeren om, indien nodig, acties te kunnen bepalen om de risico's in de betreffende instelling te verkleinen c.q. om te kunnen checken of al gepleegde acties het gewenste resultaat hebben.

Als uit deze taxatie blijkt dat de instelling een verhoogd risico heeft óf het is onbekend wat de risico's zijn: geen jeugdigen plaatsen.

A. RISICO OP SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG IN DEZE INSTELLING				
1. Aangevend seksueel grensoverschrijdend gedrag in het verleden				
• Seksueel misbruik van een of meerdere jeugdigen in deze instelling is aangevend	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Seksueel overschrijdend gedrag door een of meerdere jeugdigen en/of medewerkers in deze instelling is aangevend	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Eerdere arrestaties en/of veroordelingen voor seksueel geweld bij medewerkers en/of geplaatste jeugdigen	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Observatie door professionals van seksueel grensoverschrijdend gedrag (gepleegd door jeugdigen en/of collega's) of informatie daarover van ouders of jeugdigen zelf	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
Toelichting:				
2. Risicofactoren in deze instelling				
• Er zijn alleen leef- en behandelgroepen	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Alle leef- en behandelgroepen zijn gemengd (seks en/of leeftijd) van samenstelling	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Pleegouder/groepsleider heeft moeite met de balans tussen afstand en nabijheid	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Gesloten sfeer op leefgroep (geen openheid over seksualiteit)	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Binnen de residentiële instelling is sprake van een cultuur van macht en intimidatie	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Personele problemen (te weinig personeel, veel ziekteverzuim, veel verloop)	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
• Weinig toezicht op jeugdigen	<input type="checkbox"/> Ja	<input type="checkbox"/> Nee	<input type="checkbox"/> Onbekend	
Zijn er risicofactoren in deze instelling die het risico op seksueel grensoverschrijdend gedrag vergroten?	<input type="checkbox"/> Veel	<input type="checkbox"/> Enkele	<input type="checkbox"/> Geen	<input type="checkbox"/> Onbekend
Toelichting:				
3. Mogelijke risico's voor geplaatste jeugdigen				
Aard	Kans			
• Slachtoffer van seksueel misbruik door groepsgenoot	<input type="checkbox"/> Groot	<input type="checkbox"/> Klein		
• Slachtoffer van seksueel misbruik door groepsleider/pleegouder	<input type="checkbox"/> Groot	<input type="checkbox"/> Klein		
• Slachtoffer van seksueel misbruik door derden (buiten instelling)	<input type="checkbox"/> Groot	<input type="checkbox"/> Klein		
• Seksueel grensoverschrijdend gedrag plegen	<input type="checkbox"/> Groot	<input type="checkbox"/> Klein		

B. ACTIES OM HET RISICO OP SEKSUEEL GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG IN DEZE INSTELLING TE VERKLEINEN
Voer acties uit rapport van Commissie Samson en kwaliteitskader van Commissie Rouvoet uit. Betrek hierbij ook het Toetsingskader Voorkomen seksueel grensoverschrijdend gedrag van de Inspectie Jeugdzorg.

© Nji. Conceptversie d.d. 15-7-2014. Auteurs: K. Eijgenraam, C. Bartelink, S. Daru, W. van Gastel, K. Kooijman

Bijlage 3. Vignetten

Casus Chantal (6 jaar)

- *Moment van inzet risicotaxatie-instrument seksueel grensoverschrijdend gedrag:*
Chantal is op indicatie van Bureau Jeugdzorg n aangemeld bij een MKD vanwege een psychomotorische achterstand.

Samenvatting van het intake dossier, opgesteld door bureau jeugdzorg

Chantal woont met haar ouders en oudere zus in een wijk in Den Haag. De hele familie woont bij elkaar in de buurt, dus haar ooms, tantes, neven en nichten ziet Chantal bijna dagelijks. Chantal heeft door zuurstof tekort tijdens de geboorte een motorische achterstand opgelopen. Zij trekt met een been, heeft een slappe mondmotoriek en heeft moeite om goed haar eigen krachten te doseren. Momenteel is haar taalachterstand opgelopen tot 13 maanden. Opvallend is het gebrek aan motivatie bij Chantal om zich verder te ontwikkelen. Chantal is blij met zichzelf en neemt haar beperkingen zoals ze zijn. Hulpverlening zal zich vooral moeten richten op het gebrek aan deze motivatie.

De ouders gingen er in eerste instantie vanuit dat Chantal gewoon wat langzamer was met alles. Het consultatiebureau had zich hierover al wel eens zorgelijk uitgesproken, maar hier deden de ouders niet veel mee. Pas na een koortsstuipt zijn de ouders zo geschrokken dat ze het uiteindelijk aandurften hun dochter uitgebreid in het ziekenhuis te laten onderzoeken. Op het gebied van taalontwikkeling valt het op dat ouders weinig stimuleren. Ze praten weinig met Chantal, veel gaat non-verbaal en Chantal hoeft maar te kijken of moeder weet wat ze wil. Voorlezen wordt in het gezin niet gedaan.

De ouders van Chantal hebben het thuis niet breed. Moeder krijgt een uitkering omdat ze sinds een scooterongeluk niet meer in staat is om te werken en vader werkt als automonteur. Vorig jaar is moeder er achter gekomen dat Chantal van haar neef (19 jaar) haar kleren uit moest trekken terwijl hij masturbeerde. Moeder is hier achter gekomen door per ongeluk de kamer in te lopen. Dit heeft geleid tot een grote ruzie binnen de familie waarbinnen twee kampen ontstonden. Inmiddels is de rust binnen de familie redelijk terug gekeerd. De neef is inmiddels niet meer in beeld.

Chantal is over het gebeuren een tijd lang overstuur geweest. Voor haar was niet duidelijk dat haar neef over haar grenzen heen is gegaan. Ze heeft wel gezegd dat ze het raar vond en heel vervelend. Sindsdien is Chantal meer afstandelijk naar volwassenen. Ze geeft opa en oma en ooms en tantes geen kus meer. Ook niet als moeder zegt dat ze niet zo raar moet doen. Naar haar ouders toe is ze lichamelijk niet afstandelijk. Vader en moeder drogen haar meestal nog af na de douche, ze zit graag op schoot en laat zich ook prima troosten als ze pijn heeft of verdriet.

Met haar neefjes en nichtjes van haar eigen leeftijd kan ze goed opschieten. Ze is altijd opgewekt en neemt het voortouw in spelletjes. Daarin is zij slim. Ze stelt altijd die spelletjes voor waar zij goed in is, zoals een balspel waarin je geen stap mag verzetten. Door haar neefjes en nichtjes wordt ze nooit zielig gevonden. Dat vindt ze zelf heel fijn. Ze wil niet anders zijn en gewoon graag spelen. Later wil ze juffrouw worden, of schoonheidsspecialiste.

Overige Diagnostiek

Naast uitgebreide motorische en taaltesten in het verleden, heeft bureau jeugdzorg onlangs de LIRIK, CBL en STEP afgenomen.

CBCL

De CBCL geeft niet de indruk dat er sprake is van problematiek. De enige vragen met een opvallend antwoord waren dat Chantal dingen niet afmaakt waar ze mee begint, ze regelmatig last heeft van nachtmerries, de aanwezigheid van spraakproblemen en niet goed opletten of snel afgeleid zijn.

LIRIK

De conclusie is getrokken dat op dit moment de huidige thuissituatie veilig is. Voor de toekomst wordt geen verandering verwacht. In het gezin is geen sprake van huiselijk geweld of onvoldoende verzorging of bescherming. Alhoewel er aanwijsbare risicofactoren zijn, zoals de handicap van Chantal en het lage opleidingsniveau van ouders, is binnen het gezin aantoonbaar sprake van beschermende factoren: ouders bezitten een gevoel van competentie, hebben positieve jeugdervaringen, zijn emotioneel beschikbaar en hebben steun van een informeel netwerk. Chantal heeft van zichzelf een positief zelfbeeld, is sociaal vaardig, heeft een goede relatie met belangrijke volwassenen en bezit een behoorlijke mate van egoverkracht.

STEP

Functioneren jeugdige: Chantal heeft lichte problemen op gebied van spraak en het aan het lichaam gebonden functioneren op het vlak van motivatie en doorzetten.

Kwaliteit van de omgeving: is ingeschat op normaal, met inachtneming dat ouders Chantal weinig stimuleren in haar ontwikkeling.

Zwaarte van zorg: dagbehandeling wordt voorgesteld met hoge mate van intensiteit en duur, om in deze cruciale levensfase Chantal optimaal te stimuleren in haar ontwikkeling.

De urgentie van de zorg wordt beoordeeld als matig. Er doen zich geen problemen voor als de zorg wordt uitgesteld, maar hoe eerder Chantal wordt uitgedaagd des te beter.

Casus Damian (5 jaar)

- *Moment van inzet risicotaxatie-instrument seksueel grensoverschrijdend gedrag:*

Damian krijgt ambulante hulpverlening. Gezien problemen thuis en op school lijkt deze hulp niet meer voldoende. Damian is aangemeld bij een centrum voor kinderen en jeugdigen met gedrags- en ontwikkelingsproblemen met het oog op mogelijke plaatsing in een pleeggezin.

Samenvatting van het intake-dossier, opgesteld door het centrum voor kinderen en jeugdigen met gedrags- en ontwikkelingsproblemen

Damian is enig kind en woont thuis bij zijn moeder. Zijn moeder is schoonmaakster maar heeft op dit moment geen werk. Vader is taxichauffeur.

Vader is al sinds een half jaar weg uit huis maar komt regelmatig langs en dan is er veel ruzie. De ouders bevinden zich in een vechtscheiding. Moeder lijdt hier erg onder, is erg op zichzelf gericht en heeft daardoor weinig oog voor Damian. Moeder drinkt veel, is veel avonden weg en laat Damian dan alleen thuis. Ze is vaak te laat met wegbrengen en ophalen van school. Vroeger was dat anders. De ouders hadden een rustige relatie en moeder was altijd in de weer om voor Damian te zorgen. Moeder beschuldigt vader van seksueel misbruik met Damian.

Damian heeft een lichte PDD-nos stoornis bij een gemiddeld intelligentieniveau (IQ 98). Voor Damian moet het leven voorspelbaar zijn. Het gaat goed als hij weet wat er gebeurt en wat er van hem verwacht wordt. Gaat het niet zoals verwacht, dan heeft Damian driftbuien en gooit en slaat met alles wat er om hem heen ligt. Moeder geeft aan hier niet meer tegen opgewassen te zijn. Hij kan soms heel erg lief zijn, maar dan claimt hij ook meteen alle aandacht.

Moeder heeft veel wisselende contacten die ze thuis uitnodigt. Damian vindt dat niks. Hij laat dit merken door zich dan op zijn kamer op te sluiten en te vloeken. Hij gebruikt dan alle vieze woorden die in het woordenboek te vinden zijn.

De ambulante zorg heeft zich de afgelopen twee jaar met name gericht op het vergroten van de pedagogische kwaliteiten van de ouders om Damian een voorspelbaar en gestructureerd leven te bieden. Het leven van de ouders van Damian ligt nu echter zo overhoop dat deze hulp te kort schiet.

De pedagoog, verantwoordelijk voor de ambulante hulpverlening, zet twijfels bij de beschuldiging van moeder over vermeend misbruik van vader. Zij kenmerkt het gedrag tussen Damian en vader als ietwat mechanisch maar dat lijkt bij hen te passen. Ze heeft de indruk dat Damian zich veilig bij zijn vader voelt.

Ondanks zijn stoornis zit Damian op een reguliere openbare basisschool. School geeft aan dat Damian beter af is met speciaal onderwijs. Hij vraagt te veel aandacht van de juffrouw en verstoort de klas. Aandacht vragen van de juffrouw kenmerkt zich door steeds op haar schoot te willen zitten. De juffrouw vindt dit niet fijn want hij zit daarbij ook voortdurend aan haar borsten.

Zijn omgang met de andere kinderen is wisselend. Vaak is hij op het schoolplein alleen, in zijn eigen wereldje. Op de momenten dat hij wel met andere kinderen speelt, is hij dominant en snel boos of teleurgesteld als hem die positie niet wordt gegund. Andere kinderen zijn daarom een beetje bang van hem. Vorige maand is hij betrapt met een ander jongetje. Achter de struiken op het plein trokken zij aan elkaars piemelkje. Dit is voor school de bekende druppel geweest. Het betreffende jongetje was nadien overstuurd en zei dat hij dat van Damian moest doen. Damian begrijpt dat niet helemaal en snapt eigenlijk ook niet wat nou precies fout was.

Het incident op school ziet de pedagoog genuanceerder dan school. Naar haar mening heeft Damian door zijn stoornis moeite om normale sociale relaties aan te gaan. Voor hem is het moeilijk om te zien waar de grenzen liggen. Anderzijds, is het wel zo dat Damian bijna obsessief gericht is op borsten. Ook tekent hij voortdurend borsten en piemels.

Overige diagnostiek

LIRIK

De huidige veiligheidssituatie wordt niet veilig geacht. Vader is afwezig en moeder geeft te weinig bescherming en basiszorg. Als vader er is, is soms sprake van huiselijk geweld. Vader wordt beschuldigd van seksueel misbruik. Alhoewel dit niet bewezen is en zelfs in twijfel wordt getrokken, is dit wel een punt van extra aandacht.

De risicofactoren bij moeder (verslavingsproblematiek, fysiek afwezig, ontoereikende pedagogische kennis en vaardigheden) bij het kind (gedrags- en ontwikkelingsproblemen, moeilijk temperament) en bij het gezin (laag opleidingsniveau, veel conflicten en huiselijk geweld) geven geen rooskleurig beeld voor zowel nu als de toekomst. Beschermende factoren zijn er momenteel niet.

CBCL

Damian scoort in de clinical range op de subcategorie emotioneel reagerend (internaliserende problematiek) en agressief gedrag (externaliserende problematiek). De overige schalen vallen binnen de normale range. Emotioneel reagerend kenmerkt zich door het snel van streek raken bij veranderingen en snel wisselen van emoties. Agressief gedrag wordt gezien als hij van streek is door veel schreeuwen en dingen kapot maken, maar ook door direct zijn zin of aandacht te willen hebben.

STEP

Het functioneren van de jeugdige laat matige problemen zien. Vooral het contact met zijn omgeving beïnvloedt Damians functioneren negatief. Er worden aanzienlijke tot zware problemen in de kwaliteit van de omgeving gezien. Een veilige omgeving thuis ontbreekt en op school wordt hij afgewezen. Mede gezien de stoornis van de jongen waardoor hij al zoveel aansluiting met de omgeving mist, wordt het nodig geacht dat hij snel intensieve zorg krijgt.

Casus Debbie (17 jaar)

- *Moment van inzet risicotaxatie-instrument seksueel grensoverschrijdend gedrag:*

Debbie woont in een pleeggezin. Gezien haar leeftijd, maar ook door oplopende spanningen thuis wordt voor haar gezocht naar een begeleid kleinschalige woonvoorziening voor jongeren met een licht verstandelijke beperking en gedragsproblemen.

Samenvatting van het intake dossier, opgesteld door een orthopedagogisch centrum voor kinderen en jeugdigen met een verstandelijke beperking en gedragsproblemen (Lvg)

Debbie, een licht verstandelijk gehandicapt meisje met gedragsproblemen (IQ 82), is een stoere mooie meid. Zij woont in een pleeggezin samen met haar broertje en een meisje van 16. Dit meisje is ook een pleegkind. De biologische ouders van Debbie zijn zelf eveneens licht verstandelijk gehandicapt. Moeder was bij de geboorte 16 en vader 19 jaar oud. Debbie en haar jongere broertje zijn al vanaf jongs af aan in een pleeggezin opgenomen omdat ouders niet de zorg en opvoeding konden bieden die de kinderen nodig hadden. Debbie was toen 6, haar broertje 5. Vanaf haar vierde is Debbie een half jaar seksueel misbruikt door een vriend van vader. Debbie heeft dit zelf verteld toen er sprake was van opname in het pleeggezin. De vriend heeft toen bekend. Wel heeft hij toen Debbie wijs gemaakt dat als zij haar mond had gehouden, zij niet uit huis was geplaatst en haar moeder niet zo verdrietig was geweest. Debbie heeft zich hierover heel lang schuldig gevoeld.

Debbie is altijd op zoek naar sensatie en probeert daarbij altijd de grenzen op te zoeken. Dat was al van kleins af aan. Als het even kon liep ze over de balustrade van de brug en met skaten kon ze vanaf heel jong op de half pipe.

Debbie denkt heel star over waarden en normen. Als iemand in haar ogen iets doet dat niet door de beugel kan, dan is dat onacceptabel en geeft dat haar een vrijbrief om hier gepast of ongepast op te reageren. Onlangs heeft hierdoor een onplezierig voorval plaatsgevonden: Debbie heeft het meisje uit haar pleeggezin onder de douche gefotografeerd. Vervolgens heeft ze deze foto verspreid op facebook met daaronder de tekst "wie pakt mij vanavond?" De reden was dat dit meisje het vriendje van Debbie's beste vriendin had afgepakt. Achteraf had Debbie spijt van deze actie. Ze wist ook wel dat het niet kon, maar het kwam plots in haar op. Ze

voelde zich verantwoordelijk om het meisje duidelijk te maken dat ze te ver was gegaan. Dit is typisch Debbie: eerst doen, dan denken.

Vriendschappen zijn voor Debbie ingewikkeld. Zij is heel trouw aan mensen die ze aardig vindt en daar gaat ze helemaal voor. Zij is in haar vriendschappen wel erg dominant en alles moet precies zo gaan als zij wil. Zo niet, dan is ze meteen van slag. Ze zoekt dan ruzie en neemt alles erg hoog op. Ook voelt ze zich heel snel door haar vrienden en vriendinnen achtergesteld of onheus bejegend.

Debbie valt zowel op meisjes als op jongens en heeft regelmatig verkering. Ze ziet er goed uit, aan aandacht geen gebrek. Toch houden die relaties niet lang stand met altijd hetzelfde patroon: Debbie verliest zich volledig in de relatie, bepaalt vervolgens hoe deze relatie vorm krijgt om vervolgens boos te worden dat ze onvoldoende aandacht krijgt. Het opvallende is dat ze aan de ene kant op hele stoere jongens valt en aan de andere kant op hele zachte, beetje naïeve meisjes. Met jongens escaleert de relatie binnen enkele dagen of weken omdat die jongens geen dominante meid naast zich dulden. Met meisjes duurt een relatie langer omdat zo'n vriendinnetje van ver moet komen om uiteindelijk aan te geven dat ze niet meer wil. Debbie zelf maakt het zelden uit. Debbie zelf zegt dat ze het fijn vindt om met jongens en meisjes naar bed te gaan. Met meisjes vindt ze het wel makkelijker, "Die jongens gaan me soms te snel of te ruig, terwijl ik het met meisjes gewoon zelf in de hand heb". Op de vraag of jongens ook wel eens iets doen wat zij niet wil antwoordt ze duidelijk dat dat niet het geval is. Dat klopt ook met het algemene beeld van Debbie dat ze goed weet wat zij wel en niet wil en zich niet snel hier van af laat brengen.

Debbie is naast haar complexe karakter wel een vrolijke meid. Eveneens is het opvallend hoe groot haar plichtsbesef is. Zij zorgt altijd dat haar taakjes thuis op tijd af zijn. Zo ook op de tuinderij waar zij overdag werkt. Zij is altijd stipt op tijd, werkt altijd door en maakt haar werk netjes af. Op haar werk zijn ze heel tevreden over haar. Ruzie maakt ze daar weinig. Volgens de werkbegeleider omdat Debbie zich op haar plek voelt en omdat ze weinig tijd en oog heeft voor de dingen en mensen om haar heen. Debbie zelf vertelt dat ze trots is op zichzelf. Vooral op haar werk, maar ook wel buiten het werk om. "Eigenlijk doe ik het best goed allemaal".

Overige diagnostiek

CBCL is afgenomen. Uit de CBCL komt niet naar voren dat er bij Debbie sprake is van externaliserende of internaliserende problematiek.

Casus Imed (18 jaar)

- *Moment van inzet risicotaxatie-instrument seksueel grensoverschrijdend gedrag:* Na een reeks diefstallen en een (ingetrokken) aanklacht voor mishandeling is Imed onlangs betrokken geraakt bij een steekpartij. Imed is aangemeld bij intensieve jeugdzorg.

Samenvatting van intakedossier, opgesteld door een instelling voor intensieve jeugdzorg

Imed komt uit een Marokkaans gezin dat bestaat uit zijn ouders, zijn oudere broer (19) en zijn jongere zusje (15). De ouders van Imed zijn vanuit Marokko naar Nederland verhuisd toen zij begin 20 waren. Zij hoopten hier een economisch onafhankelijk leven op te bouwen. Eenmaal in Nederland bleek dat zijn ouders toch een verschillend beeld van de toekomst hadden. Vader zag het bij nader inzien totaal niet zitten dat zijn vrouw zou gaan werken. Het ondermijnde zijn eigen gezag en status, zo vond hij. Terwijl vader zijn halal slagerij met succes opzette zat moeder thuis en voelt zich sindsdien eenzaam en geïsoleerd. De situatie heeft geleid tot een onplezierige relatie tussen de ouders. Er is thuis veel sprake van ruzie. Vader laat zich dan gelden en slaat moeder regelmatig. Hij vindt dat hij degene is die alle lasten op zijn schouders moet dragen, en dat hij had gehoopt op een vrouw die volgzzaam was.

Moeder geeft aan dat Imed thuis veel ruzie maakt. Moeder is dan bang van Imed. Soms slaat hij haar. Vooral zijn zusje lijdt onder het gedrag van Imed alhoewel hij haar niet slaat. Moeder heeft gemerkt dat zijn zusje zich steeds meer terugtrekt en niet meer vrolijk is. Als Imed thuiskomt sluit zij zich op in haar kamer. Het contact met haar beste vriendinnetje is om onduidelijke redenen gestopt. Moeder maakt zich hier heel erg zorgen over, maar ze wordt hierin niet gesteund door haar man en twee zonen. De mannen zijn van mening dat het meisje zich aanstelt en vinden dan ook dat moeder haar niet zo veel aandacht moet geven. Vooral Imed laat dit duidelijk merken aan zijn zusje. Hij zegt haar dat hij zich goed kan voorstellen dat haar beste vriendinnetje, 'die hoer' volgens Imed, niet meer met haar om wil gaan.

Imed heeft een aantal jaar op het lbo gezeten. Naarmate Imed ouder werd, wilde hij steeds minder graag naar school. Hij duldt geen gezag en zeker niet van vrouwelijke leerkrachten. Dit liep zo uit de hand dat de school

geen raad meer met de jongen wist. Uiteindelijk is Imed gestopt met school omdat hij toch van mening was dat hij geen school nodig had om geld te verdienen.

Op dit moment volgt Imed geen opleiding. Wel heeft hij regelmatig werk dat hem via via wordt toegespeeld. Het is onduidelijk wat dat werk precies inhoudt maar hij verdient er in ieder geval behoorlijk wat mee. Inmiddels heeft hij een auto en een scooter. Zelf geeft hij aan dat heel belangrijk te vinden. Hij vindt dat hij het gewoon beter dan zijn ouders doet. "Ik ga me niet uit de naad werken net als mijn ouders voor een hongerloontje" is zijn motto.

Imed is een aantal keer in aanraking geweest met justitie. De meeste keren ging het om diefstal of fraudes met grote bedragen. Imed zelf ziet niet altijd in waarom dit fout zou zijn. Als andere mensen zich laten belazeren, is dat hun eigen schuld, vindt hij. Voor hem is het simpelweg een manier om gemakkelijk aan geld te komen. Hij vindt dat hij recht heeft op dat geld en de bijkomstige levensstijl. Echter, bij een laatste 'deal' is er wat misgegaan en is het uitgelopen op een steekpartij. De deal betrof drugs. Imed was geld schuldig aan iemand, en kwam hier niet snel mee over de brug.

Imed is het afgelopen jaar aangeklaagd door zijn ex-vriendin voor mishandeling. Het stel was in het begin heel erg verliefd op elkaar, maar die liefde maakte plaats voor veel ruzies. Die ruzies gingen er vaak hard aan toe, zo geeft Imed zelf toe. Volgens zijn ex-vriendin moest ze altijd luisteren naar Imed en moest ze soms tegen haar zin in met hem naar bed. Tot een rechtszaak is het nooit gekomen. Het meisje heeft haar aanklacht uiteindelijk ingetrokken. Volgens Imed was er niks aan de hand. Hij was vooral verbaasd over het feit dat ze een aanklacht in wilde dienen omdat hij haar gedwongen zou hebben tot seks. Hij is van mening dat als je een relatie hebt, die seks er nou eenmaal bij hoort.

Overige diagnostiek

LIRIK

De LIRIK is afgenomen, niet voor Imed, maar om een inschatting te maken in hoeverre het gezin voldoende veilig is voor het zusje. Vastgesteld is dat er sprake is van huiselijk geweld en een negatieve houding van vader t.o.v. het zusje. Als beschermende factor wordt de emotionele beschikbaarheid van moeder genoemd. Er is geconcludeerd dat de huidige veiligheidssituatie zorgelijk is maar mogelijk verbetert nu Imed uit huis gaat. Verdere diagnostiek en hulp wordt ingezet.

CBCL

Imed scoort op beide subschalen van externaliserende problematiek (normafwijkend en agressief gedrag) in de klinische range. Normafwijkend kenmerkt zich door veel alcohol en drugs gebruik, vandalisme, zich niet schuldig voelen na misdragen, stelen in- en buitenshuis. Agressief gedrag kenmerkt zich door veel ruzie maken, veel schreeuwen en vechten en het vernielen van andermans spullen.

STEP

Problemen bij het functioneren van Imed worden beoordeeld als zwaar, problemen in de kwaliteit van de omgeving (thuis) als matig. De problemen die Imed veroorzaakt in relatie tot zijn omgeving maken dat de zwaarte en urgentie van zorg hoog is.

Casus Stephanie (16 jaar)

- *Moment van inzet risicotaxatie-instrument seksueel grensoverschrijdend gedrag:*

Stephanie is via de huisarts aangemeld bij een psychiatrisch kinder- en jeugdcentrum. Directe aanleiding is een zelfmoordpoging van Stephanie. Stephanie zal komende weken worden opgenomen (dagbehandeling of 24-uurs) voor verdere diagnostiek.

Samenvatting van het intake dossier, opgesteld door het psychiatrisch kinder- en jeugdcentrum

Stephanie woont samen met haar moeder en drie jongere broertjes (14, 12 en 9). Vader is overleden door een auto-ongeluk vlak na de geboorte van het vierde kind.

Stephanie is een aantal weken geleden bij de eerste hulp gebracht met een overdosis pillen. De huisarts heeft hierna het initiatief genomen voor een gesprek met Stephanie en vervolgens voor aanmelding.

Stephanie heeft astma en staat daarvoor onder controle bij de huisarts. Bij de laatste controle een paar maanden geleden klaagde ze ook over pijn in haar buik en pijn bij plassen. Na onderzoek bleek Stephanie een urineweg- maar ook een vaginale infectie te hebben. Sinds een jaar schrijft de huisarts de pil voor op verzoek

van Stephanie. Ze heeft de huisarts verteld dat ze dat graag wilde omdat ze een vriendje heeft. De huisarts heeft haar toen op SOA's gewezen. Dit nam ze wel aan, maar zei dat ze bij haar vriendje niet aan kon komen met condooms. De huisarts heeft benadrukt dat zij hier zelf over kan en mag beslissen. Zij beloofde toen hierover na te denken. Bij de constatering van haar vaginale infectie kwam de huisarts terug op het onderwerp onveilige seks. Stephanie is toen in huilen uitgebarsten en vroeg de huisarts op te houden met preken.

Moeder is nooit over de dood van haar man heen gekomen. Moeder slikt sinds een tijdje antidepressiva maar dat lijkt (nog) niet te werken. Ze ligt regelmatig de hele dag op bed en is daardoor inmiddels ontslagen op haar werk. Stephanie heeft de huisarts verteld dat ze zich erg zorgen maakt om haar moeder. Ze probeert al jaren zoveel mogelijk de zorg van haar broertjes op zich te nemen.

Moeder omschrijft Stephanie als 'te goed voor deze wereld'. Volgens moeder was Stephanie dan ook altijd een heel makkelijk kind. Ze kon wel eens een beetje op zichzelf zijn, maar dat vond moeder juist ook wel fijn omdat haar broers al zoveel aandacht vroegen. Stephanie is van jongs af aan een grote steun geweest voor haar moeder. Zij houdt het huishouden draaiende, is het luisterend oor voor moeder en met haar bijbaantje bij de drogist probeert ze ook nog financieel bij te dragen. Naast moeder weet ook de oudste broer Stephanie te vinden. Regelmatig wordt ze door hem voor een boodschap op pad gestuurd en als hij weer eens geen geld heeft, leent Stephanie hem geld. Bij navraag aan moeder hoe ze de omgang van Stephanie met haar vriend omschrijft kijkt moeder verwaasd op. "nee joh, mijn Steffie heeft nog geen vriendje".

School heeft inmiddels ook aan de bel getrokken omdat Stephanie erg vaak afwezig is. De afwezigheidsbriefjes lijken niet door haar moeder ondertekend te zijn en moeder heeft dit ook bevestigd. Als Stephanie gevraagd wordt waarom ze zoveel afwezig is, dan geeft ze aan dat ze tijd voor zichzelf nodig heeft. Ze wil hier verder niet veel over kwijt. Het spijbelen van school is vreemd want Stephanie was altijd heel serieus met school bezig.

Klasgenoten zeggen dat Stephanie niet meer zichzelf is. Ze hebben de mentor ingeschakeld toen ze in haar agenda gedichtjes lazen over zelfmoord. Haar beste vriendinnetje Inge vindt haar zielig maar is ook boos op haar. Ze voelt zich aan de kant gezet. Laatst zouden ze afspreken maar toen kon Stephanie niet. Volgens Stephanie omdat ze naar huis moest, maar Inge zag haar achter op een scooter met een jongen lachend wegrijden.

Stephanie zelf laat weinig los. Ze vertelt dat het dom was van die pillen, dat ze ook niet echt dood wil maar gewoon niet meer weet hoe ze al haar problemen op moet lossen. Over de aard van haar problemen is ze niet zo duidelijk maar noemt het gezin wel als oorzaak. "Er wordt teveel van mij gevraagd, thuis, mijn broer die altijd zeurt". Bij navraag wat ze dan doet in de tijden dat ze niet op school verschijnt zegt ze snel dat ze dan alleen wil zijn, niets wil horen niets wil doen. Bij de vraag hoe dat nou zit met dat vriendje lacht ze even. "Oh dat, dat was al uit voor ik het thuis zou vertellen". Op dit moment heeft ze geen vriendje zegt Stephanie.

Overige diagnostiek

Diagnostiek is nog maar net gestart. Aanwezig zijn al wel gegevens uit de CBCL en ADIS-C.

CBCL

De CBCL bevestigt internaliserende problematiek bij Stephanie, hoofdzakelijk op de subschalen angstig/depressief en teruggetrokken/depressief. Angstig/depressief uit zich door zich waardeloos te voelen, bang te zijn iets fout te doen, het allemaal perfect te willen doen en door zich zorgen te maken en te praten over zelfmoord. Teruggetrokken/depressief blijkt uit het weinig te kunnen genieten, zich terug te trekken, alleen te willen zijn, gesloten en dingen voor zichzelf te houden.

ADIS-C (anxiety disorder interview schedule).

De ADIS heeft aangetoond dat er bij Stephanie sprake is van een gegeneraliseerde angststoornis (overmatig piekeren).

Ja	0	0	2	4,9	3	7,9	28	75,7	0	0
Nee	36	83,7	32	78,0	29	76,3	7	18,9	30	83,3
Onbekend	6	14,0	7	17,1	6	15,8	1	2,7	6	16,7
Observatie van professionals van ernstig grensoverschrijdend gedrag of informatie daarover van ouders of jeugdige zelf										
Ja	5	11,6	24	58,5	18	47,4	20	54,1	2	5,6
Nee	32	74,4	13	31,7	17	44,7	11	29,7	29	80,6
Onbekend	5	11,6	4	9,8	3	7,9	5	13,5	5	13,9
Signalen seksueel grensoverschrijdend gedrag										
Veel	0	0	5	12,2	1	2,6	14	37,8	0	0
Enkele	4	9,3	34	82,9	21	55,3	22	59,5	10	27,8
Geen	31	72,1	1	2,4	13	34,2	0	0	20	55,6
Onbekend	7	16,3	1	2,4	3	7,9	0	0	6	16,7
Risicofactoren seksueel grensoverschrijdend gedrag										
Veel	3	7,0	12	29,3	12	31,6	25	67,6	0	0
Enkele	25	58,1	27	65,9	21	55,3	11	29,7	15	41,7
Geen	12	27,9	1	2,4	3	7,9	0	0	15	41,7

Onbekend	2	4,7	1	2,4	2	5,3	0	0	6	16,7
Beschermende factoren seksueel grensoverschrijdend gedrag										
Veel	13	30,2	0	0	13	34,2	1	2,7	4	11,1
Enkele	20	46,5	12	29,3	23	60,5	19	51,4	16	44,4
Geen	0	0	21	51,2	0	0	15	40,5	6	16,7
Onbekend	8	18,6	8	19,5	2	5,3	1	2,7	10	27,8
Risico op seksueel grensoverschrijdend gedrag nu										
1	36	83,7	6	14,6	15	39,5	1	2,7	30	83,3
2	5	11,6	6	14,6	9	23,7	1	2,7	3	8,3
3	0	0	8	19,5	8	21,1	9	24,3	3	8,3
4	1	2,3	18	43,9	6	15,8	20	54,1	0	0
5	0	0	3	7,3	0	0	5	13,5	0	0
Risico op seksueel grensoverschrijdend gedrag toekomst										
1	30	69,8	4	9,8	14	36,8	0	0	29	80,6
2	9	20,9	7	17,1	6	15,8	4	10,8	4	11,1
3	2	4,7	19	46,3	13	34,2	8	21,6	3	8,3
4	0	0	9	22,0	5	13,2	19	51,4	0	0
5	1	2,3	2	4,9	0	0	5	13,5	0	0

Tabel 3. Beslissen over hulp

	Chantal		Damian		Debbie		Imed		Stephanie	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
A. OVERWEGINGEN BIJ DE VOORGESCHIEDENIS VAN DE JEUGDIGE										
Eerder seksueel misbruikt	33	76,7	15	36,6	36	94,7	0	0	9	25
Eerder pleger seksueel misbruik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Beperkte seksuele interactievaardigheden	7	16,3	19	46,3	10	26,3	18	48,6	10	27,8
Inadequate kennis over seksualiteit	21	48,8	26	63,4	8	21,1	17	45,9	17	47,2
Beperkte weerbaarheid/ assertiviteit	18	41,9	17	41,5	3	7,9	0	0	31	86,1
(Licht) verstandelijke beperking	12	27,9	2	4,9	34	89,5	2	5,4	0	0
B. OVERWEGINGEN BIJ PLAATSING JEUGDIGE BIJ VERHOOGD RISICO SLACHTOFFER VAN SEKSUEEL MISBRUIK TE WORDEN										
Algemeen	17	39,5	19	46,3	14	36,8	9	24,3	15	41,7
Vertonen van seksueel uitdagend gedrag	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kans op slachtoffer van groepsgeenoot worden	8	18,6	10	24,4	5	13,2	0	0	19	52,8
Kans op slachtoffer van seksueel misbruik door derden (buiten instelling)	5	11,6	5	12,2	5	13,2	0	0	22	61,1
C. OVERWEGINGEN BIJ PLAATSING JEUGDIGE BIJ VERHOOGD RISICO SEKSUEEL GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG TE VERTONEN										
Algemeen	1	2,3	26	63,4	18	47,4	22	59,5	3	8,3
Meisjes/jongere kinderen kunnen slachtoffer worden	3	7,0	16	39,0	8	21,1	25	67,6	1	2,8

Tabel 4. Frequentie en percentage van signalen van seksueel misbruik

	Chantal		Damian		Debbie		Imed		Stephanie	
	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage	Frequentie	Percentage
<i>Lichamelijke signalen</i>										
Verwondingen aan geslachtsorganen										
Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5,6
Nee	21	48,8	21	51,2	15	39,5	24	64,9	22	61,1
Onbekend	21	48,8	20	48,8	23	60,5	13	35,1	12	33,3
Vaginale infecties en afscheiding										
Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	36	100
Nee	20	46,5	28	68,3	15	39,5	28	75,7	0	0
Onbekend	22	51,2	13	31,7	23	60,5	9	24,3	0	0
Jeuk bij vagina of anus										
Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	6	16,7
Nee	21	48,8	22	53,7	15	39,5	26	70,3	11	30,6
Onbekend	21	48,8	19	46,3	23	60,5	11	29,7	19	52,8
Pijn in bovenbenen / pijn bij lopen of zitten										
Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nee	20	46,5	21	51,2	15	39,5	24	64,9	19	52,8
Onbekend	22	51,2	20	48,8	23	60,5	13	35,1	17	47,2
Problemen bij plassen										
Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	29	80,6
Nee	21	48,8	20	48,8	15	39,5	24	64,9	3	8,3
Onbekend	21	48,8	21	51,2	23	60,5	13	35,1	4	11,1

Ja	0	0	15	36,6	0	0	4	10,8	0	0
Nee	28	65,1	10	21,4	22	57,9	16	43,2	25	69,4
Onbekend	14	32,6	16	39,0	16	42,1	17	45,9	11	30,6
Seksueel gedrag dat niet bij de leeftijd en/of ontwikkeling past										
Ja	1	2,3	31	75,6	7	18,4	4	10,8	0	0
Nee	26	60,5	6	14,6	26	68,4	19	51,4	14	38,9
Onbekend	15	34,9	4	9,8	16	13,2	14	37,8	22	61,1
Provocerend seksueel gedrag naar volwassenen of kinderen										
Ja	0	0	28	68,3	3	7,9	7	18,9	0	0
Nee	31	72,1	9	22,0	23	60,5	17	45,9	23	63,9
Onbekend	11	25,6	4	9,8	12	31,6	13	35,1	13	36,1
Afkeer hebben van mannen en seks										
Ja	6	14,0	0	0	0	0	1	2,7	0	0
Nee	19	44,2	22	53,7	37	97,4	21	56,8	18	50,0
Onbekend	17	39,5	19	46,3	1	2,6	15	40,5	18	50,0
Zoekt seksuele toenadering tot volwassenen (bij 4-18 jaar)										
Ja	1	2,3	24	58,5	9	23,7	4	10,8	2	5,6
Nee	31	72,1	10	24,4	16	42,1	20	54,1	16	44,4
Onbekend	10	23,3	7	17,1	13	34,2	13	35,1	18	50,0
Excessief masturberen										
Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nee	24	55,8	22	53,7	14	36,8	12	32,4	14	38,9

Onbekend	18	41,9	19	46,3	24	63,2	25	67,6	22	61,1
Veel wisselende seksuele contacten met leeftijdgenoten (bij 12-18 jaar)										
Ja	0	0	0	0	34	89,5	1	2,7	0	0
Nee	35	81,4	35	85,4	3	7,9	18	48,6	10	27,8
Onbekend	7	16,3	6	16,6	1	2,6	18	48,6	26	72,2
Prostitutie (bij 12-18 jaar)										
Ja	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nee	35	81,4	36	87,8	24	63,2	18	48,6	10	27,8
Onbekend	7	16,3	5	12,2	14	36,8	19	51,4	26	72,2
<i>Gedrag</i>										
Acting-out en destructief gedrag										
Ja	1	2,3	32	78,0	13	34,2	30	81,1	8	22,2
Nee	34	79,1	6	14,6	22	57,9	6	16,2	25	69,4
Onbekend	7	16,3	3	7,3	3	7,9	1	2,7	3	8,3
Terugtrek gedrag (fysiek of mentaal)										
Ja	27	62,8	25	61,0	0	0	0	0	32	88,9
Nee	13	30,2	14	34,1	34	89,5	31	83,8	4	11,1
Onbekend	2	4,7	2	4,9	4	10,5	6	16,2	0	0
Drukt benen tegen elkaar bij lopen (of oppakken bij 0-4 jaar)										
Ja	1	2,3	0	0	0	0	0	0	1	2,8
Nee	26	60,5	22	53,7	25	65,8	29	78,4	24	66,7

Ja	0	0	0	0	0	0	32	86,5	0	0
Nee	34	79,1	30	73,2	27	71,1	4	10,8	22	61,1
Onbekend	8	18,6	11	26,8	11	28,9	1	2,7	14	38,9
Liegen of onduidelijk zijn over vrijetijdsbesteding										
Ja	0	0	0	0	0	0	23	62,2	33	91,7
Nee	32	74,4	26	63,4	26	68,4	6	16,2	0	0
Onbekend	10	23,3	15	36,6	12	31,6	8	21,6	3	8,3
Bang voor vriendje en wat hij kan doen (ook t.a.v. familie, vrienden of huisdieren)										
Ja	5	11,6	1	2,4	0	0	0	0	2	5,6
Nee	29	67,4	27	65,9	30	78,9	28	75,7	12	33,3
Onbekend	8	18,6	13	31,7	8	21,1	9	24,3	22	61,1
Sociaal isolement, alleen contact met (of gecontroleerd door) vriendje of zijn vrienden										
Ja	0	0	3	7,3	0	0	1	2,7	14	38,9
Nee	38	88,4	27	65,9	36	94,7	30	81,1	11	30,6
Onbekend	4	9,3	11	26,8	2	5,3	6	16,2	11	30,6
<i>Denkbeelden</i>										
Het 'normaal' vinden dat hij/zij mishandeld of misbruikt wordt										
Ja	6	14,0	1	2,4	0	0	3	8,1	1	2,8
Nee	28	65,1	15	36,6	31	81,6	26	70,3	10	27,8
Onbekend	8	18,6	25	61,0	7	18,4	7	18,9	25	69,4

Verwarring over seksualiteit, intimiteit en relaties										
Ja	20	46,5	21	51,2	10	26,3	16	43,2	7	19,4
Nee	12	27,9	6	14,6	19	50,0	13	35,1	9	25,0
Onbekend	10	23,3	14	34,1	9	23,7	7	18,9	20	55,6
Niet in de gaten hebben wanneer het om gedwongen seks gaat										
Ja	24	55,8	16	39,0	1	2,6	30	81,1	5	13,9
Nee	10	23,3	7	17,1	28	73,7	4	10,8	9	25,0
Onbekend	8	18,6	18	43,9	9	23,7	2	5,4	22	61,1
Zichzelf de schuld geven van misbruik										
Ja	0	0	0	0	13	42,1	0	0	0	0
Nee	21	48,8	14	34,1	16	34,2	29	78,4	8	22,2
Onbekend	21	48,8	27	65,9	9	23,7	7	18,9	28	78,8